बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३

प्रमाणीकरण मिति	नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति
२०६३।७।१९।१	२०६३।७।१९।१

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : मुलुकको समग्र बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गरी निक्षेपकर्ताको हक हितको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्न, बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको स्वस्थ प्रतिस्पर्धाबाट सर्वसाधारणलाई गुणस्तरीय तथा भरपर्दो बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय मध्यस्थता सेवा उपलब्ध गराउन, बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्र सम्बन्धी जोखिम कम गर्न, बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको उदारीकरण गरी नेपाल राज्यको अर्थतन्त्रलाई सबल तथा सुदृढ बनाउन तथा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको स्थापना, सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमनका सम्बन्धमा आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानूनको तत्काल संशोधन र एकीकरण गरी समयानुकूल बनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

प्रतिनिधि सभाको घोषणा, २०६३ जारी भएको पहिलो वर्षमा प्रतिनिधि सभाले यो ऐन बनाएकोछ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम "बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३" रहेकोछ ।

(२) यो ऐन २०६३ साल श्रावण १६ गतेदेखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

(३) यो ऐन नेपाल राज्यभर लागू हुनेछ र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपाल राज्यबाहिर जहाँसुकै खोलेका कार्यालय समेतलाई लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "राष्ट्र बैङ्क" भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ बमोजिम स्थापना भएको नेपाल राष्ट्र बैङ्क सम्झनु पर्छ ।

(ख) "बैङ्क" भन्नाले दफा ४७ को उपदफा (१) बमोजिमको वित्तीय कारोबार गर्न संस्थापना भएको संगठित संस्था सम्झनु पर्छ ।

(ग) "वित्तीय संस्था" भन्नाले दफा ४७ को उपदफा (२), (३) वा (४) बमोजिमको कारोबार गर्न संस्थापना भएको संगठित संस्था सम्झनु पर्छ । सो शब्दले विकास बैङ्क, वित्त कम्पनी वा लघु वित्त विकास बैङ्क समेतलाई जनाउँछ ।

(घ) "प्रबन्धपत्र" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र सम्झनु पर्छ र सो शब्दले संगठित संस्थाको विधान समेतलाई जनाउँछ ।

(ङ) "नियमावली" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावली सम्झनु पर्छ ।

(च) "संस्थापक" भन्नाले यस ऐन बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्था स्थापना गर्नको लागि प्रबन्धपत्र तथा

नियमावलीमा कम्तीमा एक शेयर लिन मन्जूर गरी संस्थापकको हैसियतले हस्ताक्षर गर्ने व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(छ) "शेयर" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयर पुँजीको विभाजित अंश सम्झनु पर्छ ।

(ज) "शेयरधनी" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयरमा स्वामित्व भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(झ) "विवरणपत्र" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले दफा ६ बमोजिम प्रकाशन गर्नु पर्ने विवरणपत्र सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "समिति" भन्नाले दफा १२ बमोजिम गठन हुने बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समिति सम्झनु पर्छ ।

(ट) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "सञ्चालक" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अध्यक्ष र वैकल्पिक सञ्चालक समेतलाई जनाउँछ ।

(ड) "पदाधिकारी" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, सचिव र कर्मचारी सम्झनु पर्छ र सो शब्दले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सल्लाहकार, लेखापरीक्षक र लिक्वीडेटर भई काम गर्ने व्यक्ति समेतलाई जनाउँछ ।

(ढ) "इजाजतपत्र" भन्नाले वित्तीय कारोबार गर्न राष्ट्र बैङ्कले यस ऐन बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको

नाममा जारी गरेको इजाजतपत्र सम्झनु पर्छ ।

(ण) "इजाजतपत्रप्राप्त संस्था" भन्नाले वित्तीय कारोबार गर्न यस ऐन बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त गरेको बैङ्क वा वित्तीय संस्था सम्झनु पर्छ ।

(त) "वित्तीय कारोबार" भन्नाले बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले गर्ने दफा ४७ मा उल्लेख भए बमोजिमको कारोबार सम्झनु पर्छ ।

(थ) "पुँजी" भन्नाले दफा ४० बमोजिमको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको अधिकृत पुँजी, जारी पुँजी वा चुक्ता पुँजी सम्झनु पर्छ ।

(द) "पुँजीकोष" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्राथमिक पुँजी र पूरक पुँजीको योग सम्झनु पर्छ र सो शब्दले राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा निर्धारण गरेको सो संस्थाको अन्य कोष समेतलाई जनाउँछ ।

(ध) "प्राथमिक पुँजी" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको चुक्ता पुँजी, शेयर प्रिमियम, फिर्ता नहुने अग्राधिकार शेयर, साधारण जगेडा कोष र सञ्चित नाफा-नोक्सान शीर्षकमा रहेको रकम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा प्राथमिक पुँजी भनी तोकिदिएको अन्य शीर्षकमा रहेको रकम समेतलाई जनाउँछ ।

(न) "पूरक पुँजी" भन्नाले राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिदिएका शीर्षकहरुमा रहेको बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको रकम सम्झनु पर्छ ।

(प) "जोखिमभारित सम्पत्ति" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वासलातभित्रका र वासलातबाहिरका प्रत्येक शीर्षकमा रहेको रकमलाई राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको जोखिमभारले गुणन गरी निकालिएको कुल सम्पत्ति सम्झनु पर्छ ।

(फ) "तरल सम्पत्ति" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नगद मौज्दात, बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले चल्ती खातामा राखेको मौज्दात, बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्कमा राखेको मौज्दात र राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तरल सम्पत्ति भनी निर्धारण गरिदिएको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सम्पत्ति सम्झनु पर्छ ।

(ब) "निक्षेप" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको चल्ती, बचत वा मुद्दती खातामा जम्मा भएको रकम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिमका विभिन्न वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट स्वीकार गर्ने रकम समेतलाई जनाउँछ ।

(भ) "चल्ती खाता" भन्नाले मागेको बखत जहिले पनि झिक्न पाउने गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(म) "बचत खाता" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा बचतको निमित्त राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(य) "मुद्दती खाता" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा निश्चित अवधिसम्म जम्मा रहने गरी राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(र) "कर्जा" भन्नाले रकम प्रवाह गर्ने, प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष प्रत्याभूति र त्यसको बदलामा लगानी गरेको रकम असूली गर्ने अधिकार तथा त्यस्ता कर्जाको ब्याज वा अन्य दस्तुरको चुक्ता, कर्जा वा लगानीको धितोमा दिइएको पुनर्कर्जा, कर्जाको पुनर्संरचना र नवीकरण, कर्जा चुक्ताको लागि जारी गरिएको जमानी तथा कर्जा चुक्ताको लागि गरिएको अन्य वचनबद्धता सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कुनै पनि किसिमको ऋण समेतलाई जनाउँछ ।

(ल) "मुद्रा" भन्नाले कुनै किसिमको करेन्सी नोट, पोस्टल अर्डर, पोस्टल नोट, मनि अर्डर, चेक, ड्राफ्ट, ट्राभलर्स चेक, प्रतीतपत्र, विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र, क्रेडिट कार्ड सम्झनु पर्छ र सो शब्दले राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएको अन्य यस्तै प्रकारका मौद्रिक उपकरण समेतलाई जनाउँछ ।

(व) "विदेशी मुद्रा" भन्नाले नेपाली मुद्रा बाहेकको अन्य मुद्रा सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषबाट रकम झिक्ने विशेष अधिकार (स्पेशल ड्रइङ्ग राइट्स), एशियन करेन्सी युनिट, युरोपियन करेन्सी युनिट तथा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएको अन्य उपकरण समेतलाई जनाउँछ ।

(श) "विदेशी विनिमय" भन्नाले विदेशी मुद्रा, विदेशी

मुद्रामा भुक्तानी हुने वा प्राप्त हुने सबै किसिमको निक्षेप, कर्जा, मौज्दात, विदेशी धितोपत्र र विदेशी मुद्रामा भुक्तानी हुने वा हुनसक्ने अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलनमा रहेका चेक, ड्राफ्ट, यात्रुचेक, विद्युतीय रकमान्तर (इलेक्ट्रोनिक फण्ड ट्रान्सफर), क्रेडिटकार्ड, प्रतीतपत्र, विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र सम्झनु पर्छ र सो शब्दले राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएको अन्य जुनसुकै मौद्रिक उपकरण समेतलाई जनाउँछ ।

(ष) "परिवर्त्य विदेशी मुद्रा" भन्नाले राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भनी तोकिदिएको विदेशी मुद्रा सम्झनु पर्छ ।

(स) "विद्युतीय रकमान्तर (इलेक्ट्रोनिक फण्ड ट्रान्सफर)" भन्नाले टेलिफोन, टेलेक्स, कम्प्युटर वा म्याग्नेटिक टेप वा त्यस्तै प्रकारका अन्य विद्युतीय उपकरणको माध्यमबाट निक्षेप लिने, भुक्तानी दिने, रकमान्तर गर्ने कारोबार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अटोमेटेड टेलर मेशिन र क्यास डिस्पेन्सिङ्ग मेशिनको माध्यमबाट हुने कारोबार र चार्ज कार्ड, डेबिट कार्ड तथा क्रेडिट कार्डबाट हुने कारोबार समेतलाई जनाउँछ ।

(ह) "प्रतीतपत्र" भन्नाले कुनै एक बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कुनै अर्को बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नाममा कुनै व्यक्तिको निश्चित रकमले खामेसम्मको चेक, ड्राफ्ट, हुण्डी वा विनिमयपत्र स्वीकार गर्नु भनी लेखेको पत्र सम्झनु पर्छ ।

(क्ष) "विनिमेय" भन्नाले विनिमेय अधिकारपत्र पाउने कुनै व्यक्तिलाई धारक बन्न सक्ने गरी सो पत्र हस्तान्तरण गर्ने काम सम्झनु पर्छ ।

(त्र) "विनिमेय अधिकारपत्र" भन्नाले प्रतिज्ञापत्र, विनिमयपत्र वा चेक सम्झनु पर्छ ।

(ज्ञ) "विनिमयपत्र" भन्नाले कुनै निश्चित मितिमा वा कुनै निश्चित अवधिपछि वा मागेको बखत सो पत्रमा लेखिएको कुनै खास व्यक्तिलाई वा निजले अह्राएको व्यक्तिलाई वा सो पत्र लिई आउने व्यक्तिलाई बिना शर्त कुनै निश्चित रकम दिनु भनी कुनै एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिलाई निर्देशन गरी दस्तखत गरिदिएको लिखत सम्झनु पर्छ ।

(कक) "प्रतिज्ञापत्र" भन्नाले निश्चित मितिमा वा कुनै निश्चित अवधि पछि वा मागेको बखत सो पत्रमा लेखिएको कुनै खास व्यक्तिलाई वा निजले अह्राएको व्यक्तिलाई वा सो पत्र लिई आउने व्यक्तिलाई बिना शर्त कुनै निश्चित रकम दिन्छु भनी कबुल गरी दस्तखत गरिदिएको लिखत सम्झनु पर्छ ।

(कख) "वासलातबाहिरको कारोबार" भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले दायित्व व्यहोर्नु पर्ने सम्भावना भएको प्रतीतपत्र, जमानतपत्र, स्वीकारपत्र, प्रतिबद्धता, विदेशी विनिमय सम्बन्धी स्वाप, अप्सन, अग्रिम कारोबार र त्यस्तै प्रकारका अन्य कारोबार सम्झनु पर्छ ।

(कग) “कार्यकारी प्रमुख” भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी अध्यक्ष, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, कार्यकारी निर्देशक, प्रबन्ध निर्देशक, प्रबन्ध सञ्चालक, कार्यकारी सञ्चालक वा महाप्रबन्धक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुखको रुपमा काम गर्ने अन्य पदाधिकारी समेतलाई जनाउँछ ।

(कघ) “कार्यालय” भन्नाले बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको क्षेत्रीय, शाखा, उप-शाखा, प्रशाखा, इलाका, प्रतिनिधि, सम्पर्क कार्यालय लगायतका अन्य जुनसुकै कार्यालय समेतलाई जनाउँछ ।

(कङ) “वित्तीय स्वार्थ” भन्नाले संस्थापक वा सञ्चालक, एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएको शेयरधनी वा कार्यकारी प्रमुख वा त्यस्ता व्यक्तिको परिवारका सदस्य वा सञ्चालक मनोनीत गर्ने अधिकार पाएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले कुनै फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाको चुक्ता पुँजीको दश प्रतिशत वा सोभन्दा बढी हुने गरी छुट्टाछुट्टै वा संयुक्त रुपमा शेयर खरिद गरेको रहेछ भने त्यस्तो कम्पनी वा संगठित संस्थामा त्यस्तो संस्थापक वा सञ्चालक वा एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएको शेयरधनी वा कार्यकारी प्रमुख वा त्यस्ता व्यक्तिको परिवारका सदस्यको वित्तीय स्वार्थ रहेको अवस्था सम्झनु पर्छ ।

(कच) “परिवार” भन्नाले सम्बन्धित व्यक्तिको पति वा पत्नी, छोरा, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा, सौतेनी आमा र आफूले पालन पोषण गर्नु पर्ने दाजु, भाइ र दिदी, बहिनी सम्झनु पर्छ ।

(कछ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम वा विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२
बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना र सोको धितोपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

३. **बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना** : (१) यस ऐन बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्नका लागि बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न चाहने व्यक्तिले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था प्रचलित कानून बमोजिम पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको रुपमा दर्ता गराई संस्थापना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कम्पनी दर्ता गर्न प्रचलित कानून बमोजिम अख्तियार पाएको अधिकारीले कम्पनी दर्ता गर्दा दफा ४ को अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।

४. **बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्न स्वीकृति लिनु पर्ने** : (१) दफा ३ बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्ने प्रयोजनको लागि सम्बन्धित व्यक्तिले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता गर्न निवेदन दिनुअघि देहायका कागजात संलग्न गरी राष्ट्र बैङ्कले तोकेको दस्तुर सहित पूर्व स्वीकृतिको लागि राष्ट्र बैङ्कमा निवेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र,

(ख) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावली,

(ग) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन,

(घ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको ढाँचामा संस्थापकहरुको व्यक्तिगत विवरण,

(ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्नुअघि बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्ने सम्बन्धमा संस्थापकहरुबीच कुनै सम्झौता भएको रहेछ भने त्यस्तो सम्झौताको प्रमाणित प्रतिलिपि,

(च) संस्थापकहरुले यस दफा बमोजिम निवेदन दिनुभन्दा तत्काल अघिल्लो आर्थिक वर्षसम्मको कर चुक्ता गरेको प्रमाण,

(छ) बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य विवरण तथा कागजात ।

(२) पूर्व स्वीकृतिको लागि उपदफा (१) बमोजिम निवेदन पर्न आएमा पेश गरेका कागजातको जाँचबुझ गरी राष्ट्र बैङ्कले स्वीकृति दिन उपयुक्त देखेमा कुनै शर्त तोकी वा नतोकी त्यसरी निवेदन पर्न आएको एक सय बीस दिनभित्र त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापन गर्न स्वीकृति दिनेछ । स्वीकृति दिन

नपर्ने अवस्था भएमा सोको कारण खुलाई निवेदकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) कुनै विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपाल राज्यमा संस्थापना भएको संगठित संस्था वा नागरिकसँग मिली संयुक्त लगानीमा वा विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शतप्रतिशत शेयर लिएको सहायक कम्पनीको रुपमा यस ऐन बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिएकोमा यस दफा बमोजिम त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न स्वीकृति दिनेछ ।

५. <u>स्वीकृति दिन इन्कार गर्न सक्ने</u> : (१) देहायका अवस्थामा राष्ट्र बैङ्कले कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्नका लागि पूर्व स्वीकृति दिन इन्कार गर्न सक्नेछ :-

(क) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नाम पहिले नै दर्ता भई कायम रहेको कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नामसँग मिल्ने भएमा,

(ख) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नाम वा त्यसले गर्ने वित्तीय कारोबार सार्वजनिक हित, सदाचार, शिष्टाचार, धर्म, जातजाति वा सम्प्रदाय आदिको दृष्टिकोणले अनुपयुक्त वा अवाञ्छनीय देखिएमा,

(ग) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको उद्देश्य प्रचलित कानून विपरीत भएमा,

(घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न प्राविधिक दृष्टिकोणबाट अनुपयुक्त देखिएमा,

(ङ) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले पेश गरेको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन, विवरण तथा कागजात र अन्य पूर्वाधारलाई अध्ययन गर्दा वित्तीय कारोबार स्वस्थ र प्रतिस्पर्धात्मक ढङ्गबाट सञ्चालन गर्ने कुरामा विश्वास गर्न नसकिने भएमा,

(च) प्रबन्धपत्र र नियमावली दर्ता गर्नको लागि प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सबै संस्थापक सदस्यको नामबाट निवेदन नपरेको भएमा,

(छ) प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सबै संस्थापकहरुले आफ्नो नाम, ठेगाना समेत खुलाई कुनै एकजना साक्षीको रोहवरमा सहीछाप गरी सो साक्षीको नाम, ठेगाना समेत नखुलाएको भएमा,

(ज) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रत्येक संस्थापकले सो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कम्तीमा एक कित्ता शेयर लिन मञ्जूर नगरेको भएमा,

(झ) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रत्येक संस्थापकले प्रबन्धपत्रमा सही गर्दा आफूले लिने शेयर संख्या समेत स्पष्ट रुपमा नखुलाएको भएमा,

(ञ) दफा ४ बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने दस्तुर

र कागजात दाखिला नभएमा,

(ट) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका शर्त पूरा नगरेमा ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित कुनै अवस्था परी प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र र नियमावली दर्ता गर्न इन्कार गरेकोमा राष्ट्र बैङ्कले निवेदकलाई सो कुराको जानकारी दिनेछ ।

६. <u>विवरणपत्र</u> : (१) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशन गर्नु अगावै धितोपत्र सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम धितोपत्र बोर्डबाट विवरणपत्र दर्ता गर्ने सम्बन्धमा स्वीकृति प्राप्त गरी त्यस्तो विवरणपत्र राष्ट्र बैङ्क समक्ष दर्ता गराउनु पर्नेछ । यसरी विवरणपत्र दर्ता नगराएसम्म सो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले वा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको तर्फबाट कसैले पनि त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको विवरणपत्र प्रकाशन गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विवरणपत्र प्रकाशन गर्दा पूरा गर्नु पर्ने प्रक्रिया र विवरणपत्रमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु धितोपत्र सम्बन्धी प्रचलित कानूनमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(३) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले विवरणपत्र दर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि धितोपत्र बोर्डको स्वीकृतिका निमित्त धितोपत्र सम्बन्धी प्रचलित कानूनका अधीनमा रही धितोपत्र बोर्ड समक्ष लिखित रुपमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(४) धितोपत्र बोर्डले विवरणपत्र दर्ता गर्ने सम्बन्धमा स्वीकृति प्रदान गरेको जानकारी लिखित रुपमा प्राप्त नगरेसम्म राष्ट्र बैङ्कले विवरणपत्र दर्ता गर्ने छैन ।

(५) विवरणपत्र कुनै पनि व्यक्तिले हेर्न चाहेमा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कुनै शुल्क वा महसुल नलिई हेर्न दिनु पर्नेछ ।

७. **शेयरको बाँडफाँड** : (१) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कुल जारी पुँजीको कम्तीमा तीस प्रतिशत शेयर सर्वसाधारणलाई बिक्री वितरण गर्नको लागि छुट्याउनु पर्नेछ । यसरी छुट्याइएको शेयरमध्ये पाँच प्रतिशतसम्म शेयर बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कर्मचारीको लागि छुट्याउन सक्नेछ ।

तर विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संयुक्त लगानीमा संस्थापना भएका बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको हकमा राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकेको प्रतिशतको शेयर सर्वसाधारणलाई बिक्री वितरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयर खरिदको लागि सर्वसाधारणबाट दरखास्त आव्हान गर्दा शेयरको अंकित मूल्यको शतप्रतिशत रकम दरखास्त साथ माग गर्नु पर्नेछ ।

८. **धितोपत्र कारोबार** : (१) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो धितोपत्र सर्वसाधारणलाई निष्काशन गर्दा त्यस्तो धितोपत्रको बिक्री, बाँडफाँड, रकम असूल उपर जस्ता सबै कार्य धितोपत्र सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(२) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले कुनै धितोपत्र व्यवसायी संस्था मार्फत धितोपत्र कारोबार गर्ने सम्बन्धमा गरेको सम्झौताको एक प्रति त्यस्तो सम्झौता भएको मितिले सात दिनभित्र राष्ट्र बैङ्क र धितोपत्र बोर्डमा दिनु पर्नेछ ।

९. **शेयर तथा डिबेन्चर बिक्री गर्न वा धितोबन्धक राख्न नसकिने** : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका संस्थापकले वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरेको कम्तीमा पाँच वर्षसम्म आफ्नो नाममा रहेको शेयर बिक्री गर्न वा धितोबन्धक राख्न पाउने छैन ।

तर बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालनमा कुनै बाधा व्यवधान उत्पन्न भई विशेष परिस्थितिको सिर्जना हुन गएमा राष्ट्र बैङ्कले संस्थापकहरुबीच आपसमा शेयर बिक्री गर्ने स्वीकृति प्रदान गर्न यस उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका संस्थापकले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कारोबार सञ्चालन गरेको मितिले पाँच वर्ष पछि आफ्नो नाममा रहेको शेयर बिक्री गर्न वा धितोबन्धक राख्न चाहेमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको शर्तको अधीनमा रही त्यस्तो शेयर बिक्री गर्न वा धितोबन्धक राख्न सक्नेछ ।

१०. **बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैले खरिद गर्न नहुने** : (१) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैं खरिद (बाइ ब्याक) गर्न वा जमानतमा राखी ऋण दिन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका अवस्थामा राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिई सोही बैङ्कले तोकेको प्रतिशतमा नबढ्ने गरी लाभांशको रुपमा वितरण हुन सक्ने सञ्चित मुनाफाको रकमबाट बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न सक्नेछ :-

(क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको शेयरको सम्पूर्ण रकम भुक्तानी भैसकेको

भए,

(ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको शेयर धितोपत्र बोर्डमा दर्ता भई सकेको भए,

(ग) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावलीमा भएको भए,

(घ) आफ्नो शेयर आफै खरिद गर्न सक्ने गरी सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको साधारण सभामा विशेष प्रस्ताव पारित भएको भए,

(ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले चुक्ता गर्नु पर्ने ऋण रकम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैं खरिद गरी सकेपछि पुँजी तथा साधारण जगेडा कोषको रकमको अनुपातमा दोब्बरभन्दा बढी नहुने भए,

स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनका लागि “ऋण रकम” भन्नाले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कर्जा लिएको सुरक्षित तथा असुरक्षित सम्पूर्ण ऋण रकम सम्झनु पर्छ ।

(च) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले खरिद गर्ने आफ्नो शेयरको रकम कम्पनीको कुल चुक्ता पुँजी तथा साधारण जगेडा कोषको रकमको बीस प्रतिशतभन्दा बढी नहुने भए,

(छ) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा जारी गरेको

निर्देशन प्रतिकूल नहुने भए ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनका लागि कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिन देहायको विवरण खुलाई निवेदन दिनु पर्नेछ र त्यस्तो निवेदन पर्न आएमा प्राप्त विवरणको आधारमा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न स्वीकृति दिन उपयुक्त हुने देखेमा राष्ट्र बैङ्कले सोको स्वीकृति दिन सक्नेछ :-

(क) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्नु पर्ने कारण र आवश्यकता,

(ख) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गरेको कारणबाट बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको आर्थिक स्थितिमा पर्न सक्ने सम्भावित प्रभावको मूल्याङ्कनको विवरण,

(ग) खरिद गर्न प्रस्ताव गरिएको शेयरको किसिम र सोको संख्या,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिमको शेयर खरिद गर्न लाग्ने अधिकतम वा न्यूनतम रकम र सोको स्रोत,

(ङ) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न सक्ने समयावधि,

(च) शेयर खरिद गर्ने तरिका,

(छ) आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको तथा प्रचलित कानून बमोजिम खुलाउनु पर्ने अन्य आवश्यक

कुराहरु ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृति प्राप्त भएपछि त्यस्तो स्वीकृति प्राप्त गरेको छ महिना वा साधारण सभाबाट विशेष प्रस्ताव पारित गरेको बाह्र महिनामध्ये जुन पछिल्लो हुन्छ सो अवधिभित्र सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले देहायको कुनै उपायबाट आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न सक्नेछ :-

(क) धितोपत्र बजार मार्फत खरिद गरेर,

(ख) यस ऐन बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका कर्मचारीलाई छुट्याइएको शेयर सम्बन्धित कर्मचारीबाट खरिद गरेर,

(ग) तत्काल कायम रहेका शेयरधनीबाट समानुपातिक रुपमा खरिद गरेर ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैं खरिद गरेकोमा त्यस्तो शेयर खरिद गरेको मितिले तीस दिनभित्र आफूले खरिद गरेको शेयर संख्या, सो बापत भुक्तानी रकम र अन्य आवश्यक विवरणहरुको जानकारी राष्ट्र बैङ्कलाई गराउनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम आफ्नो शेयर आफै खरिद गरेको अंकित मूल्य बराबरको रकमबाट छुट्टै पुँजी फिर्ता जगेडा कोष खडा गरी सो कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ र सो कोषको रकमलाई चुक्ता पुँजी सरह कायम राख्नु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफै खरिद गरेकोमा आफूले खरिद गरे जति शेयर त्यसरी खरिद गरेको मितिले एक सय बीस दिनभित्र रद्द गरिसक्नु पर्नेछ ।

(८) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्न नसक्ने अवस्थाहरु तथा आफ्नो शेयर आफैं खरिद गर्ने सम्बन्धी अन्य कुराहरु राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम हुनेछ ।

११. <u>धितोपत्र कारोबार गर्नमा बन्देज</u> : (१) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, सचिव वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रुपले संलग्न व्यक्तिले त्यस्तो पदमा बहाल रहँदाका बखत वा त्यस्तो पदबाट अवकाश प्राप्त गरेको कम्तीमा एक वर्षसम्म सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा त्यसको सहायक कम्पनीको धितोपत्र आफ्नो वा आफ्नो परिवार वा आफ्नो वा आफ्नो परिवारको नियन्त्रणमा रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थाको नाममा खरिद बिक्री गर्न गराउन, गर्न दिन, धितोबन्धक राख्न, राख्न लगाउन वा दान बकस लिन, दिन वा लेनदेन गर्न हुँदैन ।

तर नयाँ शेयर जारी गरेको अवस्थामा यो प्रतिबन्ध लागू हुने छैन ।

(२) कसैले उपदफा (१) को विपरीत कुनै काम गरेमा त्यस्तो धितोपत्र सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले जफत गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम जफत भएको धितोपत्र समितिले उचित ठहऱ्याएको किसिमबाट बिक्री वितरण गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समिति र कार्यकारी प्रमुख सम्बन्धी व्यवस्था

१२. **सञ्चालक समितिको गठन** : (१) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा एउटा सञ्चालक समिति रहनेछ । सो समितिमा कम्तीमा पाँच जना र बढीमा नौजना सञ्चालक रहनेछन् ।

(२) उपदफा (१) को अधीनमा रही समितिमा राष्ट्र बैङ्कले दफा १३ बमोजिम कायम गरेको व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूचीबाट एकजना व्यावसायिक सञ्चालक नियुक्त गर्नु पर्नेछ । यसरी नियुक्त हुने सञ्चालकले सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयर लिएको हुन आवश्यक हुने छैन ।

(३) सञ्चालकले आफूमध्ये बहुमतबाट छानेको कुनै एकजना सञ्चालक समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।

१३. **व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गर्ने** : (१) राष्ट्र बैङ्कले दफा १२ को उपदफा (२) को प्रयोजनको निमित्त देहायको योग्यता तथा अनुभवको आधारमा व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गर्नेछ :-

(क) व्यवस्थापन, बैङ्किङ्ग, वित्तीय, मौद्रिक, अर्थ शास्त्र, वाणिज्य शास्त्र, व्यापार प्रशासन,

वाणिज्य कानून विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर वा चार्टर्ड एकाउण्टेन्सी उपाधि हासिल गरी बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको कार्यकारी तहमा कम्तीमा पाँच वर्षको कार्यानुभव भएको ।

स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनको लागि "कार्यकारी तह" भन्नाले नेपाल सरकार, राष्ट्र बैङ्क, बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रथम श्रेणीको अधिकृत वा कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वरिष्ठ व्यवस्थापक वा मान्यताप्राप्त विश्वविद्यालयको सह-प्राध्यापक वा सोभन्दा माथिको पद सम्झनु पर्छ ।

(ख) दफा १८ बमोजिमको अयोग्यता नभएको ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कायम गरेको व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची प्रत्येक वर्ष अद्यावधिक गरी राष्ट्र बैङ्कले सार्वजनिक जानकारीको लागि राष्ट्रिय स्तरको पत्र-पत्रिकामा प्रकाशन गर्नेछ ।

१४. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) शेयरधनीको साधारण सभाबाट हुने काम बाहेक यस ऐन, प्रचलित कानून तथा प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले गर्नु पर्ने सबै काम र प्रयोग गर्ने सम्पूर्ण अधिकार समितिमा निहित रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आफूले गर्नु पर्ने काम सुव्यवस्थित रुपले सञ्चालन गर्न समितिले आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ।

(३) प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा अन्यथा भएकोमा बाहेक समितिले आफूमध्येका कुनै सञ्चालकलाई वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कुनै पदाधिकारीलाई एक्लै वा संयुक्त रुपमा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको तर्फबाट लेखापढी गर्न वा विनिमेय अधिकारपत्र वा चेक आदिमा सहीछाप गर्न समेत सबै वा केही अधिकार सुम्पी आफ्नो प्रतिनिधि खडा गर्न सक्नेछ।

१५. **अधिकार प्रत्यायोजन** : (१) समितिले आफ्नो रेखदेख वा निर्देशनमा काम गर्ने गरी आफ्नो केही अधिकार अध्यक्ष, सञ्चालक, दफा १६ बमोजिम गठित उपसमिति, कार्यकारी प्रमुख वा कार्यकारी प्रमुख भई काम गर्ने कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अध्यक्ष, सञ्चालक, दफा १६ बमोजिम गठित उपसमिति, कार्यकारी प्रमुख वा कार्यकारी प्रमुख भई काम गर्ने कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले आफूले पाएको अख्तियारी आफ्नो जवाफदेहीमा आफू मातहतका कर्मचारीलाई सुम्पन सक्नेछ।

१६. **उपसमिति गठन गर्न सक्ने** : (१) समितिले कुनै खास प्रयोजनको लागि आवश्यकता अनुसार एक वा एकभन्दा बढी उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको उपसमितिको काम, कर्तव्य, अधिकार, कार्यावधि र बैठकमा

भाग लिए बापत पाउने पारिश्रमिक वा भत्ता समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

१७. **सञ्चालकको नियुक्ति** : (१) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकको नियुक्ति दफा १८ तथा नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको साधारण सभाद्वारा हुनेछ।

तर, -

(क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रथम वार्षिक साधारण सभा नभएसम्मको अवधिका लागि सञ्चालकको नियुक्ति संस्थापकद्वारा गरिनेछ।

(ख) वार्षिक साधारण सभा हुनुभन्दा अगावै कुनै सञ्चालकको पद रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिका लागि सञ्चालकको नियुक्ति समितिद्वारा गर्न सकिनेछ।

(ग) संगठित संस्थाले शेयर लिएको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको हकमा सो संस्थाले लिएको शेयरको अनुपातमा हुन आउने सञ्चालक नियुक्त गर्न सक्नेछ।

(२) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयर लिएको संगठित संस्था, विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफूले लिएको शेयरको अनुपातमा सञ्चालक नियुक्त गर्दा सञ्चालकको अनुपस्थितिमा काम गर्न सक्ने गरी वैकल्पिक सञ्चालक समेत नियुक्त गर्न सक्नेछ।

(३) दफा १२ को उपदफा (२) बमोजिमको व्यावसायिक विशेषज्ञ सञ्चालकको नियुक्ति सञ्चालक समितिबाट हुनेछ ।

१८. <u>**सञ्चालकको अयोग्यता**</u> : (१) देहायको कुनै व्यक्ति सञ्चालकको पदमा निर्वाचित वा मनोनीत हुन वा कायम रहन अयोग्य मानिनेछ :-

(क) २१ वर्ष उमेर पूरा नभएको,

(ख) मगज बिग्रिएको वा मानसिक सन्तुलन ठीक नभएको,

(ग) ऋण तिर्न नसकी साहूको दामासाहीमा परेको,

(घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्था संगको कुनै कारोबारमा कालोसूचीमा परी सो सूचीबाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष पूरा नभएको,

(ङ) कुनै बैङ्क, वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने वित्तीय संस्थाको सञ्चालक वा त्यस्ता संस्थामा कार्यरत कर्मचारी वा अन्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बहालवाला लेखापरीक्षक वा सल्लाहकार,

(च) सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँग कुनै किसिमको ठेक्का पट्टामा हिस्सेदार रहेको,

(छ) धितोपत्र व्यवसायीको रुपमा कार्य गर्न धितोपत्र बजारको सदस्यता प्राप्त गरेको,

(ज) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावली बमोजिम सञ्चालक हुनको लागि लिनुपर्ने न्यूनतम शेयर नलिएको,

(झ) नेपाल सरकार, राष्ट्र बैङ्क वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बहालवाला कर्मचारी,

तर, नेपाल सरकारले शेयर खरिद गरेको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा वा कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले शेयर खरिद गरेको अर्को बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा सञ्चालक मनोनीत भएकोमा यो व्यवस्था लागू हुने छैन ।

(ञ) राष्ट्र बैङ्कको गभर्नर, डेपुटी गभर्नर र विशिष्ट श्रेणीका कर्मचारीको पदमा बहाल रही सेवाबाट हटेको वा अवकास प्राप्त गरेको व्यक्ति भएमा सेवाबाट हटेको वा अवकाश प्राप्त गरेको मितिले कम्तीमा एक वर्ष पूरा नभएको,

(ट) प्रचलित कानून बमोजिम कर तिर्नुपर्ने दायित्व भई त्यस्तो कर चुक्ता नगरेको,

(ठ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसूरमा अदालतबाट सजाय पाई त्यस्तो सजाय भुक्तान भएको मितिले पाँच वर्ष नपुगेको,

(ङ) भ्रष्टाचार वा ठगीको कसूरमा अदालतबाट सजाय पाएको,

(ढ) राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन पालना नगरेको कारणबाट राष्ट्र बैङ्कले कारबाही गरेको वा राष्ट्र बैङ्कले व्यवस्थापन आफ्नो नियन्त्रणमा लिई निलम्बन वा विघटनमा परेको मितिले पाँच वर्ष नपुगेको ।

(२) देहायको अवस्थामा कुनै व्यक्ति सञ्चालकको पदमा बहाल रहने छैन :-

(क) उपदफा (१) मा लेखिए बमोजिम सञ्चालकको पदमा नियुक्त हुन अयोग्य भएमा,

(ख) साधारण सभाले सञ्चालकको पदबाट हटाउने प्रस्ताव पारित गरेमा,

(ग) सञ्चालकले आफ्नो पदबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा,

(घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको काम कारबाहीमा बेइमानी वा बदनियत गरेको कुरा अदालतबाट प्रमाणित भएमा,

(ङ) यस ऐन बमोजिम सञ्चालकले गर्न नहुने भनी तोकिएको कुनै काम गरेमा ।

१९. <u>**सञ्चालकको योग्यता**</u> : सञ्चालकको पदमा नियुक्त हुन देहायको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछ :-

(क) दफा १८ बमोजिम अयोग्य नभएको,

(ख) कुनै विषयमा स्नातकोपाधि हासिल गरेको वा कुनै सरकारी वा बैङ्किङ्ग वा वित्तीय क्षेत्र वा संगठित क्षेत्रसँग सम्बन्धित कुनै निकायमा कम्तिमा पाँचवर्षको अनुभव प्राप्त गरेको ।

तर,

(१) सर्वसाधारण शेयरधनीको तर्फबाट निर्वाचन हुने सञ्चालकको हकमा उल्लिखित योग्यता आवश्यक पर्ने छैन ।

(२) 'घ' वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकको योग्यता राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. <u>**सञ्चालकको पदावधि**</u> : (१) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकको पदावधि नियमावलीमा उल्लेख भए बमोजिम बढीमा चार वर्षको हुनेछ ।

तर,

(१) दफा १७ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको खण्ड (क) र (ख) बमोजिम नियुक्त भएको सञ्चालक वार्षिक साधारण सभा नभएसम्म मात्र आफ्नो पदमा बहाल रहनेछ ।

(२) कुनै सञ्चालकको पद बीचमा रिक्त भई सो पदमा नियुक्त भएको सञ्चालकको कार्यावधि सो सञ्चालक जुन सञ्चालकको पद रिक्त भई नियुक्त भएको हो सो सञ्चालकको बाँकी पदावधिसम्मको लागि मात्र हुनेछ ।

(२) पदावधि समाप्त भई सञ्चालकको पदबाट अवकाश प्राप्त गर्ने व्यक्ति सञ्चालकको पदमा पुनः नियुक्त हुन सक्नेछ ।

२१. <u>सञ्चालकको पारिश्रमिक तथा सुविधा</u> : (१) सञ्चालकले बैठकमा उपस्थित भए बापत पाउने बैठक भत्ता, पारिश्रमिक र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको काम गर्दाको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा नियमावलीमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) सञ्चालकले उपदफा (१) मा लेखिएबाहेक कुनै सुविधा लिएको भएमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानी त्यस्तो सुविधा बापत लिएको रकम निजबाट असूलउपर गरी लिनुपर्नेछ ।

२२. <u>सञ्चालकले जानकारी गराउनु पर्ने</u> : (१) सञ्चालकले आफू सञ्चालकको रुपमा बहाल गरेको सात दिनभित्रमा देहायका कुराको लिखित जानकारी बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई गराउनु पर्नेछ :-

(क) सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँग निज वा निजको परिवारको कुनै सदस्यले कुनै किसिमको करार गरेको वा गर्न लागेको भए सोको विवरण,

(ख) कार्यकारी प्रमुख, प्रबन्ध सञ्चालक, सचिव, लेखापरीक्षक तथा महाप्रबन्धकको नियुक्तिको सम्बन्धमा त्यस्तो नियुक्तिमा कुनै प्रकारको स्वार्थ वा सरोकार भए सोको विवरण,

(ग) निज वा निजको परिवारले सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा त्यसको मुख्य वा सहायक कम्पनीमा लिएको शेयर वा डिबेन्चरको संख्याको विवरण,

(घ) निज कुनै कम्पनीको सञ्चालक भए सोको विवरण,

(ङ) निजको परिवारको कुनै सदस्य सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा पदाधिकारीको हैसियतमा काम गरिरहको भए सोको विवरण,

(च) सञ्चालकले समितिलाई जानकारी गराउनु पर्ने भनी राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको अन्य विवरण ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जानकारी गराउँदा सञ्चालक वा निजको परिवारको सदस्यको बीचमा कुनै लिखित सम्झौता भएकोमा त्यस्तो सम्झौता र सम्झौता नभएमा कारोबार वा वित्तीय स्वार्थ वा संलग्नतासँग सम्बन्धित मुख्य र आवश्यक कुरा खुलाइएको हुनु पर्नेछ ।

(३) सञ्चालकले उपदफा (१) बमोजिम दिएको जानकारी सात दिनभित्र राष्ट्र बैङ्कमा दिनु पर्नेछ र राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो जानकारी प्राप्त गरेपछि सो प्रयोजनको लागि खडा गरेको छुट्टै रजिष्टरमा अभिलेख गरी राख्नु पर्नेछ ।

२३. **समितिको बैठक** : (१) समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा बाह्रपटक बस्नु पर्नेछ ।

तर दुईवटा बैठकको बीचको फरक दुई महिनाभन्दा बढी हुने छैन ।

(२) कम्तीमा एक तिहाई सञ्चालकले लिखित अनुरोध गरेमा अध्यक्षले जुनसुकै बखत बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(३) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सञ्चालकहरुले आफूमध्ये बहुमतबाट छानेको कुनै एकजना सञ्चालकले समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(४) बैठकमा उपस्थित भई मतदान गर्ने अधिकार प्राप्त कुल सञ्चालकको संख्याको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत सञ्चालक उपस्थित नभई समितिको बैठक बस्ने छैन ।

(५) समितिको बैठकमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र अध्यक्षले मत बराबर भएमा मात्र निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

(६) कुनै सञ्चालकको निजी स्वार्थ भएको कुनै प्रस्तावउपर बैठकमा छलफल हुँदा सो बैठकमा सो सञ्चालकले भाग लिन पाउने छैन ।

(७) समितिको बैठकमा उपस्थित सञ्चालकको नाम, छलफल भएको विषय र तत्सम्बन्धमा भएको निर्णयको विवरण (माइन्यूट) छुट्टै किताबमा अभिलेख राख्नु पर्नेछ र सो अभिलेखमा बैठकमा उपस्थित सम्पूर्ण सञ्चालकले सही गरेको हुनु पर्नेछ ।

तर कुनै विषयमा छलफल गर्दा कुनै सञ्चालकले निर्णयको विपरीत वा त्यस्तो निर्णय हुने कुराभन्दा फरक विचार राखेमा सोही कुरा निजले अभिलेखमा उल्लेख गर्न सक्नेछ ।

२४. **सञ्चालकको जवाफदेही र दायित्व** : (१) सञ्चालकले बैङ्क वा वित्तीय संस्था मार्फत वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कामको सिलसिलामा व्यक्तिगत फाइदा लिने कुनै काम गर्न हुँदैन ।

(२) कुनै व्यक्ति सञ्चालक नियुक्त भएपछि कार्यभार सम्हाल्नुभन्दा पहिले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबारमा वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँग भएको सम्झौता वा संलग्नतामा निजको निजी वा वित्तीय स्वार्थ भए त्यस्तो कुरा समितिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबारको सिलसिलामा कुनै सञ्चालकले व्यक्तिगत फाइदा लिएको पाइएमा सो रकम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले त्यस्तो सञ्चालकबाट असूलउपर गरिलिनेछ ।

(४) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालकको हैसियतले काम गर्ने व्यक्तिले आफ्नो अधिकारक्षेत्र नाघी गरेको कुनै काम कारबाही प्रति बैङ्क वा वित्तीय संस्था उत्तरदायी हुने छैन ।

(५) सञ्चालकले आफ्नो व्यक्तिगत हितका लागि वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउनको निमित्त कुनै कारोबार गर्न लागेको हो भन्ने जानी जानी वा विश्वास गर्ने कारण भएर पनि कसैले त्यस्तो सञ्चालक वा प्रतिनिधिसँग कुनै कारोबार गरेको रहेछ भने सो व्यक्तिले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाउपर त्यस्तो कारोबारको सम्बन्धमा कुनै दावी गर्न पाउने छैन ।

(६) सञ्चालकले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापनको दैनिक काम कारबाहीमा हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन ।

(७) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकले पालना गर्नु पर्ने गरी राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा दिएका निर्देशनलाई बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकले पालना गर्नु पर्नेछ ।

२५. **सञ्चालकको लगत** : प्रत्येक बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो सञ्चालकको व्यक्तिगत विवरण एउटा छुट्टै किताबमा लेखी राख्नु पर्नेछ र सो सम्बन्धी विवरण र सञ्चालक अदलबदल भएमा त्यसको सूचना समेत पन्ध्र दिनभित्र राष्ट्र बैङ्कमा पठाउनु पर्नेछ ।

२६. **कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति र सेवाको शर्त** : (१) समितिले यस ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्दा कुनै विषयमा कम्तीमा स्नातक उपाधि हासिल गरी बैङ्किङ्ग, वित्तीय वा संगठित क्षेत्रको कार्यकारी तह वा सञ्चालक पदमा कम्तीमा पाँच वर्षको अनुभव भएको व्यक्तिमध्येबाट योग्य व्यक्तिलाई नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस उपदफाको प्रयोजनको लागि "कार्यकारी तह" भन्नाले कुनै सरकारी, बैङ्किङ्ग, वित्तीय, संगठित क्षेत्र वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संघ, संस्थाको अधिकृत तहको वा सो सरह वा सोभन्दा माथिको पदलाई सम्झनु पर्छ ।

(३) कार्यकारी प्रमुख बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रमुख प्रशासक हुनेछ ।

(४) कार्यकारी प्रमुखको पदावधि बढीमा चार वर्षको हुनेछ र निजको पुनर्नियुक्ति हुन सक्नेछ ।

(५) कार्यकारी प्रमुखको पारिश्रमिक र सेवाको अन्य शर्त समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२७. **कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) समितिको निर्णय लागू गर्ने र यस ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको काम कारबाही

तथा कारोबारको रेखदेख र नियन्त्रण गर्ने,

(ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वार्षिक बजेट र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृतिको लागि समिति समक्ष पेश गर्ने,

(ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्मचारी विनियमावलीको अधीनमा रही आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने,

(घ) समिति र साधारण सभाद्वारा गरिएका निर्णय र राष्ट्र बैङ्कद्वारा निर्देशित कुराहरु कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ङ) यो ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्क वा अन्य कुनै निकायमा पेश गर्नु पर्ने विवरण, कागजात, निर्णय आदि यथासमयमा पेश गर्ने,

(च) बैङ्क वा वित्तीय संस्था सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(२) कार्यकारी प्रमुख आफ्नो कामको निमित्त समितिप्रति उत्तरदायी हुनेछ ।

परिच्छेद-४
इजाजतपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

२८. **बैङ्क वा वित्तीय संस्था बाहेक अन्य कसैले वित्तीय कारोबार गर्न नपाउने** : (१) यस ऐन बमोजिम संस्थापित बैङ्क वा वित्तीय संस्था बाहेक अन्य कसैले पनि यस ऐन बमोजिमको वित्तीय कारोबार गर्न पाउने छैन ।

तर, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ बमोजिम राष्ट्र बैङ्कबाट निक्षेप लिन वा कर्जा दिन स्वीकृति पाएका बैङ्क वा वित्तीय संस्था बाहेकका संगठित संस्थाले त्यस्तो कारोबार गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(२) कसैले पनि राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति नलिई वित्तीय कारोबार गर्ने प्रयोजनको लागि बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नाम प्रयोग गर्न हुँदैन ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त गरेको कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले त्यस्तो कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त गर्दाका बखत कायम रहेको नाम प्रयोग गरी वित्तीय कारोबार गर्न सक्नेछ ।

(४) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि “ख”, “ग” तथा “घ” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले क्रमशः विकास बैङ्क, वित्त कम्पनी तथा लघु वित्त विकास बैङ्क भन्ने नाम प्रयोग गर्न पाउनेछन् ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृतिप्राप्त बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले वित्तीय कारोबार गर्दा पालना गर्नु पर्ने शर्तहरु राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२९. <u>वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रको लागि निवेदन दिनुपर्ने</u> : (१) यस ऐन बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न चाहने बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले इजाजतपत्रको लागि राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको ढाँचामा राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने निवेदनका साथमा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रका लागि तोकिदिएको दस्तुर र देहायका विवरण तथा कागजात समेत संलग्न गरेको हुनु पर्नेछ :-

(क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र, नियमावली तथा बैङ्क वा वित्तीय संस्था दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न आवश्यक सबै पूर्वाधार तयार भएको कार्यालय भवनको विवरण वा भवन भाडामा लिने भए बहाल सम्बन्धी सम्झौताको प्रतिलिपि र भाडामा लिने भवनको विवरण,

(ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुख तथा अन्य कार्यकारी तहका पदाधिकारीको व्यक्तिगत विवरण र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संगठनात्मक संरचना,

(घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्मचारी सेवा शर्त र सुविधा सम्बन्धी विनियम,

(ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्जा नीति,

(च) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी विनियम,

(छ) कर्जा अपलेखन सम्बन्धी विनियम,

(ज) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापकले लिन कबूल गरेको शेयरको रकम चुक्ता भई राष्ट्र बैङ्कमा जम्मा गरेको प्रमाणित हुने कागजात,

(झ) राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिदिएको अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(३) वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र लिनका लागि राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन दिने बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले देहायका कुरा समेत निवेदनसाथ उल्लेख गर्नु पर्नेछ :-

(क) वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरुञ्जेल राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिदिए बमोजिमको न्यूनतम पुँजी कायम राख्ने कुरा,

(ख) राष्ट्र बैङ्क सन्तुष्ट हुने गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्था सञ्चालन गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गरी सेवा तथा सुविधा प्रदान गर्न सक्ने पर्याप्त आधार रहेको कुरा,

(ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्नका लागि प्रस्ताव गरेको विनियम तथा कारोबार सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्थाबाट वित्तीय कारोबार नियमित रुपमा सञ्चालन भई निक्षेपकर्ताको हक हित संरक्षण हुने कुरा,

(घ) वित्तीय कारोबार गर्नका लागि राष्ट्र बैङ्कले तोकेका शर्तहरु पालना गर्ने कुराको मंजुरी ।

३०. **वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिने** : दफा २९ बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा बैङ्क वा वित्तीय संस्था सञ्चालन गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधारका अतिरिक्त देहायका कुरामा आवश्यक जाँचबुझ गरी राष्ट्र बैङ्क सन्तुष्ट भएमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई दफा ३१ बमोजिमको वर्गीकरणको आधारमा कारोबार सञ्चालन गर्न कुनै एक वर्गको इजाजतपत्र दिन सक्नेछ :

(क) वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिंदा स्वस्थ प्रतिस्पर्धात्मक र वित्तीय मध्यस्थता सम्बन्धी कारोबार प्रभावकारी भई निक्षेपकर्ताको हित हुन्छ भन्ने लागेमा,

(ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम वा सो अन्तर्गत जारी भएका आदेश वा निर्देशन तथा प्रबन्धपत्र र नियमावलीका अधीनमा रही वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न सक्षम छ भन्ने लागेमा,

(ग) दफा २९ को उपदफा (२) बमोजिम इजाजतपत्रको लागि दिएको निवेदन साथ संलग्न विवरण तथा कागजात अनुसार बैङ्क वा वित्तीय संस्था वित्तीय कारोबार गर्न सक्षम छ भनी विश्वास गर्ने पर्याप्त आधार भएमा ।

३१. **इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वर्गीकरण** : (१) दफा ४७ बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न दफा ३० बमोजिम दिने इजाजतपत्रको लागि आवश्यक हुने न्यूनतम चुक्ता पुँजीको आधारमा राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई “क”, “ख”, “ग”, र “घ” वर्गमा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिमको इजाजतपत्र सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई दिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वर्गीकरण गरिएका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको न्यूनतम चुक्ता पुँजी राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम हुनेछ ।

३२. **वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन इन्कार गर्न सकिने** : (१) दफा ३० मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्र बैङ्कले देहायको कुनै अवस्थामा बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन इन्कार गर्न सक्नेछ :-

(क) बैङ्क वा वित्तीय क्षेत्रको विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यताको आधारमा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न थप बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई इजाजतपत्र दिन उपयुक्त नदेखिएमा,

(ख) खण्ड (क) को अवस्था हेरी निक्षेपकर्ताको हित संरक्षणको निमित्त वित्तीय कारोबार

सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन उचित र उपयुक्त नदेखिएमा,

(ग) दफा २९ र ३० का विवरण वा कुराहरु पूरा भएको नदेखिएमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्ने इजाजतपत्र दिन नसकिने अवस्था भएमा राष्ट्र बैङ्कले सोको कारण खुलाई निवेदन परेको मितिले एक सय बीस दिनभित्र सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई सूचना दिनु पर्नेछ । सो अवधिभित्र राष्ट्र बैङ्कले थप विवरण माग गरेको भए त्यस्तो विवरण प्राप्त भएको मितिले नब्बे दिनभित्र त्यस्तो सूचना दिनु पर्नेछ ।

३३. **राष्ट्र बैङ्कले शर्त तोक्न सक्ने** : (१) दफा ३० बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्रदान गर्दा विद्यमान बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको अवस्था, वित्तीय कारोबारको स्वस्थ सञ्चालन तथा निक्षेपकर्ताको हितलाई ध्यानमा राखी राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक शर्त तोक्न सक्नेछ । यस्तो शर्तको पालना गर्नु सम्बन्धित बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको शर्तमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको अवस्था, वित्तीय कारोबारको स्वस्थ सञ्चालन तथा निक्षेपकर्ताको हितलाई ध्यानमा राखी थपघट तथा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

३४. **विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : (१) कुनै विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले

नेपाल राज्यभित्र आफ्नो कार्यालय खोल्न चाहेमा राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको विवरण र दस्तुर सहित राष्ट्र बैङ्कमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त हुन आएमा राष्ट्र बैङ्कले बैङ्किङ्ग क्षेत्रमा विद्यमान प्रतिस्पर्धा, विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपाल राज्यका बैङ्किङ्ग विकासमा पुऱ्याउन सक्ने योगदान र त्यस्तो विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको ख्याति र प्रतिष्ठा समेतलाई विचार गरी त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई नेपाल राज्यमा आफ्नो कार्यालय स्थापना गरी वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम इजाजतपत्र प्रदान गर्दा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यकता अनुसार शर्तहरु तोक्न सक्नेछ र यसरी तोकेका शर्तहरु पालना गर्नु सम्बन्धित विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त गरी संस्थापना हुने विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई वित्तीय कारोबारका सम्बन्धमा यस ऐनको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

तर विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रतिनिधि वा सम्पर्क कार्यालयको काम कारबाहीको हकमा राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम नेपाल राज्यमा वित्तीय कारोबार गर्ने गरी आफ्नो कार्यालय खोल्न स्वीकृति पाएको विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई नेपाल राज्यभित्र संयुक्त

लगानीमा अर्को बैङ्क वा वित्तीय संस्था खोल्ने स्वीकृति दिइने छैन ।

३५. **इजाजतपत्रको निलम्बन तथा खारेजी** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम विपरीत काम गरेमा वा राष्ट्र बैङ्कले दिएको आदेश वा निर्देशनको पालना नगरेमा वा निक्षेपकर्ताको हितलाई ध्यानमा राखी आफूले गर्नु पर्ने काम नगरेमा राष्ट्र बैङ्कले निश्चित अवधि तोकी त्यस्तो इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले यस ऐन बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न प्राप्त गरेको इजाजतपत्र निलम्बन गर्न वा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वा त्यसको कुनै कार्यालयको कारोबार पूर्ण वा आंशिक रुपमा रोक्का गर्न सक्नेछ ।

(२) राष्ट्र बैङ्कले देहायका अवस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस ऐन बमोजिम वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न प्राप्त गरेको इजाजतपत्र खारेज गर्न सक्नेछ :-

(क) इजाजतपत्र खारेजीको लागि सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले अनुरोध गरेमा,

(ख) इजाजतपत्रप्राप्त गरेको मितिले छ महिनाभित्र वित्तीय कारोबार नगरेमा,

(ग) लगातार एक महीनाभन्दा बढी अवधिदेखि वित्तीय कारोबार गर्न बन्द गरेमा,

(घ) निक्षेपकर्ताको हक हित विपरीत हुने गरी वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरेमा,

(ङ) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियमको उल्लंघन गरेमा,

(च) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको शर्त उल्लंघन गरेमा,

(छ) राष्ट्र बैङ्कले दिएको आदेश वा निर्देशनको पालना नगरेमा,

(ज) साहूको ऋण तिर्न नसकी दामासाहीमा परेमा,

(झ) झुठो विवरण पेश गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले इजाजतपत्र प्राप्त गरेको पाइएमा,

(ञ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था अन्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा गाभिएमा ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (क) बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो इजाजतपत्र खारेज गर्न राष्ट्र बैङ्क समक्ष रीतपूर्वक निवेदन दिएमा त्यस्तो निवेदन दिएको पैंतालिस दिनभित्र राष्ट्र बैङ्कले सोउपर निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको निर्णयको लिखित सूचना र त्यस्तो निर्णयको आधार सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई उपलब्ध गराइनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम इजाजतपत्र रद्द गर्ने निर्णय गरेकोमा सोको सूचना राष्ट्र बैङ्कले सार्वजनिक रुपमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

३६. **तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुन सक्ने** : (१) देहायको अवस्था पूरा गरेको तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिएर माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुन सक्नेछ :-

(क) माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका लागि राष्ट्र बैङ्कले तोकेको पुँजी भएको,

(ख) विगत पाँच वर्षदेखि लगातार नाफा गर्न सक्षम भएको,

(ग) कुल निष्क्रिय कर्जा (नन्परफरमिङ्ग लोन) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको सीमाभित्र रहेको,

(घ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका सबै शर्तहरु पूरा गरेको ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको स्वीकृति प्राप्त भएमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न आफ्नो प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा संशोधन गर्नु पर्ने रहेछ भने प्रचलित कानून बमोजिम संशोधन गरी माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त गर्न यस ऐन बमोजिम राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन गर्नु पर्नेछ ।

३७. **माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुने** : (१) देहायको कुनै अवस्था पूरा नगर्ने "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था "ख" वर्गमा र "ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था "ग" वर्गमा

परिणत हुने गरी राष्ट्र बैङ्कले निर्णय गर्न सक्नेछ :-

(क) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अवधिभित्र तोके बमोजिमको पुँजी नपुऱ्याएको,

(ख) विगत पाँच वर्षदेखि लगातार नोक्सानीमा रहेको,

(ग) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशन पटक पटक उल्लंघन गरी कारबाहीमा परेको,

(घ) राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम जोखिम व्यहोर्ने कोष कायम गर्न नसकेको ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई कारबाही गर्नुभन्दा अगाडी राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई त्यस्तो कारबाहीको विरुद्ध सफाई पेश गर्ने मनासिब माफिकको मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुन चाही स्वीकृतिका लागि राष्ट्र बैङ्कमा निवेदन दिएमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक जाँचबुझ गरी स्वीकृति प्रदान गरेमा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत हुनेछ ।

३८. **तरल सम्पत्ति कायम गर्नु पर्ने** : निक्षेप संकलन गर्ने वा कर्जा प्रवाह गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिए बमोजिमको तरल सम्पत्ति कायम गर्नु पर्नेछ ।

३९. **इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सूची प्रकाशन गर्नु पर्ने** : (१) राष्ट्र बैङ्कले आर्थिक वर्षको प्रत्येक तीन महिनामा वित्तीय कारोबार गर्दै आएका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सूची राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सूची प्रकाशन गर्दा त्यस्ता संस्थाले वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरेको मिति तथा प्रत्येक संस्थाको चुक्ता पुँजीको विवरण समेत अलग अलग देखिने गरी प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-५

पुँजी सम्बन्धी व्यवस्था

४०. **पुँजी कायम राख्नुपर्ने** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको न्यूनतम अधिकृत पुँजी, जारी पुँजी तथा चुक्ता पुँजी राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कायम रहेका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अवधिभित्र उपदफा (१) बमोजिमको पुँजीगत संरचना कायम गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) को अवधिभित्र उपदफा (१) बमोजिमको पुँजी नपुऱ्याउने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले त्यस्तो पुँजी नपुऱ्याएसम्म लाभांश घोषणा गर्न वा बाँड्न पाउने छैन ।

४१. **पुँजी वृद्धि गर्नु पर्ने** : (१) राष्ट्र बैङ्कले उपयुक्त देखेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको तत्काल कायम रहेको अधिकृत

पुँजी, जारी पुँजी र चुक्ता पुँजी बढाउन निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राष्ट्र बैङ्कले निर्देशन दिएमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो अधिकृत पुँजी, जारी पुँजी तथा भुक्तानी पुँजी वृद्धि गर्नु पर्नेछ ।

४२. **पुँजीकोष** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो कुल सम्पत्ति वा कुल जोखिमभारित सम्पत्तिको आधारमा राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको अनुपातमा पुँजीकोष कायम गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले उपदफा (१) बमोजिमको पुँजीकोष कायम गर्न नसकेमा समितिले पैंतीस दिनभित्र सोको जानकारी राष्ट्र बैङ्कलाई दिनु पर्नेछ । त्यसरी दिएको जानकारीमा अन्य कुराको अतिरिक्त पुँजीकोष कायम रहन नसकेको कारण तथा पुँजीकोषलाई वृद्धि गरी पहिलेकै अवस्थामा ल्याउन समितिले तयार गरेको योजना वा कार्यक्रम समेत संलग्न गरेको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको जानकारी प्राप्त भएपछि राष्ट्र बैङ्कले समितिले पेश गरेको योजना वा कार्यक्रम मनासिब देखेमा सोही बमोजिम र त्यसमा कुनै संशोधन वा हेरफेर गर्नु परेमा सोको कारण खुलाई प्रस्तावित योजना वा कार्यक्रम संशोधन वा हेरफेर गरी कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई निर्देशन दिनेछ ।

(४) कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले यस दफा बमोजिमको दायित्व पूरा नगरेमा वा तत्काल गर्न सक्ने नदेखिएमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई दफा ३७ बमोजिमको कारबाही गर्न सक्नेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा दिएको निर्देशन सञ्चालक समितिले पालना नगरेको वा सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुखको द्वेषपूर्ण लापरवाही वा बदनियतले सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको पुँजीकोष उपदफा (१) बमोजिम कायम हुन नसकेको रहेछ भने त्यस्तो सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुखलाई राष्ट्र बैङ्कले विगो बमोजिमसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ र सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुखको त्यस्तो कार्यबाट पुँजीकोष कायम रहन नसकि हानि नोक्सानी भएको रहेछ भने सो रकम असूलउपर गर्न राष्ट्र बैङ्क, सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको चुक्ता पुँजीको पाँच प्रतिशतसम्म शेयर लिएका शेयरधनीले एक्लै वा सामुहिक रुपमा निजउपर प्रचलित कानून बमोजिम अदालतमा उजूर गर्न सक्नेछन् ।

४३. **जोखिम व्यहोर्ने कोष** : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो कुल सम्पत्ति र वासलातबाहिरको कारोबारको दायित्व सम्बन्धी जोखिमलाई खाम्न सक्ने गरी राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएबमोजिमको अनुपातमा जोखिम व्यहोर्ने कोष राख्नु पर्नेछ ।

४४. **साधारण जगेडा कोष** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एक साधारण जगेडा कोष कायम राख्नु पर्नेछ । त्यस्तो जगेडा कोषमा भुक्तानी पुँजीको दोब्बर नभएसम्म प्रत्येक वर्षको खुद नाफाबाट कम्तीमा बीस प्रतिशत रकम थप्दै जानु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको जगेडा कोषमा जम्मा भएको रकम राष्ट्र बैङ्कको पूर्व

स्वीकृति नलिई अन्य शीर्षकमा रकमान्तर गर्न वा लगानी गर्न पाइनेछैन ।

४५. **सटही समीकरण कोष** : (१) विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र पाएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा भारतीय रुपैयाँ बाहेक अन्य विदेशी मुद्राको विनिमय दरमा परिवर्तन भएको कारणबाट आर्जन गरेको पुनर्मूल्याङ्कन मुनाफालाई सोही आर्थिक वर्षको अन्त्यमा नाफा-नोक्सान हिसाबमा आवश्यक हिसाब मिलान गर्नु पर्नेछ । यसरी नाफा-नोक्सान हिसाबमा हिसाब मिलान गर्दा कुनै आर्थिक वर्षमा पुनर्मूल्याङ्कन आम्दानी भएको छ भने त्यस्तो मुनाफाको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम सटही समीकरण कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

तर भारतीय रुपैयाँको विनिमय दरमा परिवर्तन भएको कारणबाट हुने पुनर्मूल्याङ्कन नाफा-नोक्सानीको हकमा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सटही समीकरण कोषमा जम्मा भएको रकम विदेशी मुद्राको अवमूल्यन भएको कारणबाट हुने नोक्सानी समायोजन गर्न बाहेक राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति नलिई अन्य काममा खर्च गर्न वा रकमान्तर गर्न पाइने छैन ।

४६. **लाभांश बाँड्नमा बन्देज** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सम्पूर्ण प्रारम्भिक खर्च, अघिल्लो वर्षसम्म हुन गएको नोक्सानी, पुँजीकोष, जोखिम व्यहोर्ने कोष र साधारण जगेडाकोषमा दफा ४४ बमोजिम छुट्याउनु पर्ने रकम पूरा नगरेसम्म र सर्वसाधारणलाई छुट्याइएको शेयर बिक्री

वितरण गरी माग रकम पूर्ण रुपमा चुक्ता नभएसम्म शेयरधनीहरुलाई लाभांश घोषणा गर्न वा बाँड्न पाउने छैन ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लाभांश घोषणा तथा वितरण गर्नु अगावै राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६
वित्तीय कारोबार सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

४७. **इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले गर्न सक्ने वित्तीय कारोबार** : (१) यो ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमको वित्तीय कारोबार गर्न सक्नेछ :-

(क) ब्याज वा बिना ब्याजमा निक्षेप स्वीकार गर्ने तथा त्यस्तो निक्षेपको भुक्तानी दिने,

(ख) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिए बमोजिम कर्जा दिने,

(ग) प्रचलित कानूनको अधीनमा रही विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने,

(घ) हायर पर्चेज, हाइपोथिकेशन, लिजिङ्ग, हाउसिङ्ग, तथा सेवा व्यवसायको लागि कर्जा दिने,

(ङ) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही मर्चेण्ट बैङ्किङ्ग कारोबार गर्ने,

(च) अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग मिली सहवित्तीयकरणको आधारमा धितो विभाजन

(पारी पासु) गर्ने गरी आपसमा भएको सम्झौता अनुसार संयुक्त रुपमा कर्जा दिने दिलाउने व्यवस्था गर्ने,

(छ) आफ्नो ग्राहकको तर्फबाट जमानतपत्र जारी गर्ने र सो बापत ग्राहकसँग आवश्यक शर्त गराउने, सुरक्षण लिने, निजको चल अचल सम्पत्ति धितोबन्धक लिने वा तेस्रो व्यक्तिको जेथा जमानत लिने,

(ज) स्वदेशी वा विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जमानतमा कर्जा दिने,

(झ) प्रतीतपत्र, विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र, चेक, यात्रु चेक, ड्राफ्ट वा अन्य वित्तीय उपकरण निष्काशन गर्ने, स्वीकार गर्ने, भुक्तानी दिने, डिस्काउण्ट गर्ने वा खरिद बिक्री गर्ने,

(ञ) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही टेलिफोन, टेलेक्स, फ्याक्स, कम्प्युटर वा म्याग्नेटिक टेप वा अन्य त्यस्तै प्रकारका विद्युतीय उपकरण वा साधनको माध्यमबाट निक्षेप लिने, भुक्तानी दिने, रकमान्तर गर्ने,

(ट) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड, चार्ज कार्ड लगायतका अन्य वित्तीय उपकरणहरु जारी गर्ने, स्वीकार गर्ने र सो सम्बन्धी कार्य गर्न एजेण्ट नियुक्त गर्ने,

(ठ) अटोमेटेड टेलर मेशिन र क्यास डिस्पेन्सिङ्ग मेशिनको माध्यमबाट निक्षेप लिने, भुक्तानी दिने र कर्जा दिने,

(ड) आफूले पत्याएको व्यक्तिलाई अधिविकर्ष कर्जा दिने,

(ढ) आफूकहाँ पहिले नै धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको मूल्यले खामेसम्मको रकम पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको पुनः धितोमा त्यसको मूल्यले खामेसम्मको रकम पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने,

(ण) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको शर्तमा राष्ट्र बैङ्कको एजेण्ट भई नेपाल सरकारको तर्फबाट सरकारी कारोबार लगायत अन्य कारोबार गर्ने,

(त) नेपाल राज्यभित्र वा विदेशमा विनिमयपत्र, चेक वा अन्य वित्तीय उपकरणद्वारा रकम पठाउने वा चलान गर्ने, सुन, चाँदी, शेयर, डिबेन्चर, बण्ड आदि खरिद बिक्री गर्ने र शेयरको लाभांश तथा प्रतिज्ञापत्र, डिबेन्चर, बण्ड आदिको ब्याज असूलउपर गर्ने,

(थ) ग्राहकको निमित्त कमिशन एजेण्ट भई शेयर, डिबेन्चर वा सुरक्षणको जिम्मा लिने,

खरिद बिक्री गरिदिने, शेयरको लाभांश, डिबेन्चर वा सुरक्षणको ब्याज आदि उठाई दिने र सो को लाभांश, मुनाफा वा ब्याज नेपाल राज्यभित्र वा विदेशमा समेत पठाउने,

(द) नेपाल सरकार वा राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको ऋणपत्र खरिद बिक्री गर्ने वा सकार गर्ने,

(ध) सेफ डिपोजिट भल्टको व्यवस्था गर्ने,

(न) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको शर्तमा वासलातबाहिरको कारोबार गर्ने,

(प) विपन्न वर्ग, न्यून आय भएका परिवार, दैवी प्रकोप पीडित तथा मुलुकका कुनै क्षेत्रका बासिन्दाको आर्थिक उत्थानको लागि व्यक्तिगत वा सामुहिक जमानीमा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिमको रकमसम्म कर्जा दिने,

(फ) आफू तथा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा लिने ऋणी वा ग्राहकको विवरण, सूचना वा जानकारी राष्ट्र बैङ्क वा कुनै अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबीच लिने दिने,

(ब) अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट आफ्नो ग्राहकलाई कर्जा उपलब्ध गराउन जमानी बस्ने,

(भ) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको सीमाभित्र रही

शेयर डिबेन्चर, बण्ड, ऋणपत्र, बचतपत्र, वा अन्य वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट पुँजी परिचालन गर्ने,

(म) आवश्यकतानुसार राष्ट्र बैङ्कबाट पुनर्कर्जा लिने वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा लिनेदिने,

(य) परियोजना स्थापना, सञ्चालन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण गर्ने गराउने तथा तालीम, परामर्श र अन्य जानकारी उपलब्ध गराउने,

(र) परियोजनाको प्रवर्द्धनका लागि नेपाल सरकार वा अन्य स्वदेशी वा विदेशी निकायबाट प्राप्त भएको रकम कर्जाको रुपमा प्रवाह गर्ने वा कर्जाको व्यवस्थापन गर्ने,

(ल) कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा दिंदा वा निजसँग कुनै कारोबार गर्दा आफ्नो हितको संरक्षणका लागि आवश्यकता अनुसार शर्त गराउने,

(व) आफ्नो चल अचल जायजेथा धितो राखी कर्जा लिने,

(श) समितिले बनाएको विनियमको अधीनमा रही कर्जा अपलेखन गर्ने,

(ष) आफ्नो जायजेथाको उचित प्रबन्ध वा बिक्री

गर्ने,

(स) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

(२) यो ऐन तथा प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही “ख” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमको वित्तीय कारोबार गर्न सक्नेछ :-

(क) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको सीमाभित्र रही ब्याज वा बिना ब्याजमा निक्षेप स्वीकार गर्ने तथा त्यस्तो निक्षेपको भुक्तानी दिने,

(ख) हाइपोथिकेशन कर्जा बाहेक तोकिए बमोजिम अन्य कर्जा दिने,

(ग) प्रचलित कानून तथा राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने,

(घ) हायर पर्चेज, लिजिङ्ग, हाउसिङ्ग, तथा सेवा व्यवसायको लागि कर्जा दिने,

(ङ) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही मर्चेण्ट बैङ्किङ्ग कारोबार गर्ने,

(च) अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुसँग मिली सहवित्तीयकरणको आधारमा धितो विभाजन
(पारी पासु) गर्ने गरी आपसमा भएको सम्झौता अनुसार संयुक्त रुपमा कर्जा दिने, दिलाउने व्यवस्था गर्ने,

(छ) स्वदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जमानतमा कर्जा दिने,

(ज) आफ्नो ग्राहकको तर्फबाट जमानतपत्र जारी गर्ने र सो बापत ग्राहकसँग आवश्यक शर्त गराउने, सुरक्षण लिने, निजको चल अचल सम्पत्ति धितोबन्धक लिने वा तेस्रो व्यक्तिको जेथा जमानत लिने,

(झ) विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र, चेक, यात्रुचेक, ड्राफ्ट वा हुण्डी जारी गर्ने, स्वीकार गर्ने, भुक्तानी दिने, डिस्काउण्ट गर्ने वा खरिद बिक्री गर्ने,

(ञ) अटोमेटेड टेलर मेशिन र क्यास डिस्पेन्सिङ्ग मेशिनको माध्यमबाट निक्षेप लिने, भुक्तानी दिने र कर्जा दिने,

(ट) आफूले पत्याएको व्यक्तिलाई अधिविकर्ष कर्जा दिने,

(ठ) आफ्नो चल अचल जायजेथा धितो राखी कर्जा लिने,

(ड) आफूकहाँ पहिले नै धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको मूल्यले खामेसम्मको रकम पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको पुनः धितोमा त्यसको मूल्यले खामेसम्मको रकम

पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने,

(ढ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको शर्तको अधीनमा रही प्रतीतपत्र निष्काशन तथा स्वीकार गर्ने,

(ण) नेपाल राज्यभित्र विनिमयपत्र, चेक वा अन्य वित्तीय उपकरणको माध्यमद्वारा रकम पठाउने, शेयर वा डिबेन्चर, बण्ड आदि खरिद बिक्री गर्ने, शेयरको लाभांश र प्रतिज्ञापत्र, डिबेन्चर, बण्ड आदिको ब्याज असूलउपर गर्ने,

(त) ग्राहकको निमित्त कमिशन एजेण्ट भई शेयर, डिबेन्चर वा सुरक्षणको जिम्मा लिने, खरिद बिक्री गरिदिने, शेयर, डिबेन्चर वा सुरक्षणको लाभांश, ब्याज, मुनाफा आदि उठाइ दिने,

(थ) नेपाल सरकार वा राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको ऋणपत्रको खरिद बिक्री गर्ने वा सकार गर्ने,

(द) सेफ डिपोजिट भल्टको व्यवस्था गर्ने,

(ध) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको शर्तमा वासलातबाहिरको कारोबार गर्ने,

(न) विपन्न वर्ग, न्यून आय भएका परिवार, दैवी प्रकोप पीडित तथा मुलुकका कुनै क्षेत्रका बासिन्दाको आर्थिक उत्थानको लागि व्यक्तिगत वा सामुहिक जमानीमा राष्ट्र

बैङ्कले तोके बमोजिमको रकमसम्म कर्जा दिने,

(प) आफू तथा अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा वा कुनै प्रकारको सुविधा लिने ऋणी वा ग्राहकको विवरण सूचना वा जानकारी राष्ट्र बैङ्क वा कुनै अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबीच लिने दिने,

(फ) अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट आफ्नो ग्राहकलाई कर्जा उपलब्ध गराउन जमानी बस्ने,

(ब) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको सीमाभित्र रही शेयर, डिबेन्चर, बण्ड, ऋणपत्र, बचतपत्र वा अन्य वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट पुँजी परिचालन गर्ने,

(भ) आवश्यकतानुसार राष्ट्र बैङ्कबाट पुनर्कर्जा लिने वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा लिने दिने,

(म) परियोजनाको प्रवर्द्धनका लागि नेपाल सरकार वा अन्य स्वदेशी वा विदेशी निकायबाट प्राप्त भएको रकम कर्जाको रुपमा प्रवाह गर्ने वा कर्जाको व्यवस्थापन गर्ने,

(य) परियोजना स्थापना, सञ्चालन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, सर्भेक्षण गर्ने

गराउने तथा तालीम, परामर्श र अन्य जानकारी उपलब्ध गराउने,

(र) समितिले बनाएको विनियमको अधीनमा रही कर्जा अपलेखन गर्ने,

(ल) कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा दिंदा वा निजसँग कुनै कारोबार गर्दा आफ्नो हितको संरक्षणका लागि आवश्यकता अनुसार शर्त गराउने,

(व) कुनै पनि व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई सवारी साधन, मेशिन औजार, उपकरण, घरायसी टिकाउ सामान वा त्यस्तै अन्य चल सम्पत्तिको लागि किस्ताबन्दी वा हायरपर्चेज कर्जा उपलब्ध गराउने,

(श) जग्गा विकास, आवासीय प्रयोजनका लागि जग्गा खरिद तथा घर निर्माण जस्ता परियोजना सञ्चालन गर्ने र त्यस्ता घर जग्गाको बिक्री वितरण तथा व्यवस्थापन गर्ने गराउने,

(ष) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

(३) यो ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही ‘ग’ वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमको वित्तीय कारोबार गर्न सक्नेछ :-

(क) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको सीमाभित्र रही ब्याज

वा बिना ब्याजमा निक्षेप स्वीकार गर्ने तथा त्यस्तो निक्षेपको भुक्तानी दिने,

(ख) हाइपोथिकेशन कर्जा बाहेक तोकिए बमोजिम कर्जा दिने,

(ग) हायर पर्चेज, लिजिङ्ग, हाउसिङ्ग, सम्बन्धी कारोबार तथा सेवा व्यवसायको लागि कर्जा दिने,

(घ) मर्चेण्ट बैङ्किङ्ग कारोबार गर्ने,

(ङ) समितिले बनाएको विनियमको अधीनमा रही कर्जा अपलेखन गर्ने,

(च) अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग मिली सहवित्तीयकरणको आधारमा धितो विभाजन (पारी पासु) गर्ने गरी आपसमा भएको सम्झौता अनुसार संयुक्त रुपमा कर्जा दिने,

(छ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जमानतमा कर्जा दिने,

(ज) आफ्नो चल अचल जायजेथा धितो राखी कर्जा लिने,

(झ) आफूकहाँ पहिले नै धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको मूल्यले खामेसम्मको रकम पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा धितो रहिसकेको चल अचल सम्पत्तिको पुनः

धितोमा त्यसको मूल्यले खामेसम्मको रकम पुनः एकैपटक वा पटक पटक गरी कर्जा दिने,

(ञ) आफ्नो जायजेथाको उचित प्रबन्ध गर्ने, बिक्री गर्ने वा बहालमा दिने,

(ट) विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र, चेक, यात्रुचेक, ड्राफ्ट वा अन्य वित्तीय उपकरण जारी गर्ने, स्वीकार गर्ने, भुक्तानी दिने, डिस्काउण्ट गर्ने वा खरिद बिक्री गर्ने,

(ठ) भारतीय रुपैयाँ खरिद तथा बिक्री गर्ने,

(ड) विपन्न वर्ग, न्यून आय भएका परिवार, दैवी प्रकोप पीडित तथा मुलुकका कुनै क्षेत्रका बासिन्दाको आर्थिक उत्थानको लागि व्यक्तिगत वा सामूहिक जमानीमा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिमको रकमसम्म ऋण दिने,

(ढ) आफू तथा अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा वा कुनै प्रकारको सुविधा लिने ऋणी वा ग्राहकको विवरण सूचना वा जानकारी राष्ट्र बैङ्क वा कुनै अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबीच लिने दिने ,

(ण) कुनै पनि व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई सवारी साधन, मेशिन औजार, उपकरण, घरायसी टिकाउ सामान वा

त्यस्तै अन्य चल सम्पत्तिको लागि किस्ताबन्दी वा हायरपर्चेज कर्जा उपलब्ध गराउने,

(त) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई आवासीय घर वा गोदाम घर खरिद गर्न वा निर्माण गर्न वा त्यस्तो आवासीय घर वा गोदाम घर निर्माण गर्नका निमित्त जग्गा खरिद गर्न कर्जा उपलब्ध गराउने,

(थ) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई सवारी साधन, मेशिन, औजार उपकरण, घरायसी टिकाउ सामान वा त्यस्तै चल सम्पत्ति भाडामा लिन कर्जा (लिजिङ्ग फाइनान्स) उपलब्ध गराउने वा त्यस्ता चल सम्पत्ति भाडामा दिने,

(द) कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा दिंदा वा निजसँग कुनै कारोबार गर्दा आफ्नो हितको संरक्षणका लागि आवश्यकता अनुसार शर्त गराउने,

(ध) आफ्नो ग्राहकको तर्फबाट जमानतपत्र जारी गर्ने र सो बापत ग्राहकसँग आवश्यक शर्त गराउने, सुरक्षण लिने, निजको चल अचल सम्पत्ति धितोबन्धक लिने वा तेस्रो व्यक्तिको जेथा जमानत लिने,

(न) ग्राहकको निमित्त कमिशन एजेण्ट भई शेयर, डिबेन्चर वा सुरक्षणको जिम्मा लिने,

खरिद बिक्री गरिदिने, शेयर, डिबेन्चर वा सुरक्षणको लाभांश, ब्याज, मुनाफा आदि उठाइ दिने,

(प) जग्गा विकास, आवासीय प्रयोजनका लागि जग्गा खरिद तथा घर निर्माण जस्ता परियोजना सञ्चालन गर्ने र त्यस्ता घर जग्गाको बिक्री वितरण तथा व्यवस्थापन गर्ने गराउने,

(फ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

(४) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही 'घ' वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमको कारोबार गर्न सक्नेछ :-

(क) तोकिए बमोजिम कर्जा प्रदान गर्ने,

(ख) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको अवधिसम्म नियमित रुपमा बचत गरी तोकिदिएको बचत कायम राखेका समूह वा समूहका सदस्यलाई लघु व्यवसाय सञ्चालन गर्न कुनै चल अचल सम्पत्ति सुरक्षण वा जमानत लिई वा नलिई लघुकर्जा दिने,

(ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा स्वदेशी वा विदेशी संघ संस्था आदिबाट ऋण वा अनुदान प्राप्त गर्ने र त्यस्तो ऋण वा अनुदान लघुकर्जा वितरणमा वा सो कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने काममा प्रयोग

गर्ने,

तर विदेशी संघ संस्था आदिबाट ऋण वा अनुदान लिनुअघि राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(घ) लघुकर्जा उपलब्ध गराउनुअघि जुन कार्यको लागि कर्जा माग भएको हो सो सम्बन्धी कार्यको मूल्याङ्कन गर्ने र त्यस्तो कार्यको सम्भाव्यता छ, छैन पहिचान गर्ने,

(ङ) न्यून आय भएका व्यक्तिको आर्थिक स्थितिमा सुधार हुने खालका लघु व्यवसाय गर्ने,

(च) लघु व्यवसायका सम्बन्धमा गोष्ठी सञ्चालन गर्ने, परियोजना तर्जुमा गर्न प्रशिक्षण दिने, सहयोग गर्ने, प्राविधिक ज्ञान दिलाउने र आवश्यकतानुसार प्राविधिक सहयोग जुटाउने,

(छ) लघुकर्जा परिचालन सम्बन्धमा समूहलाई आवश्यक सेवा प्रदान गर्ने,

(ज) लघुकर्जा समयमा असूलउपर गर्नेतर्फ आवश्यक कारबाही गर्ने,

(झ) लघुकर्जाको उचित प्रयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने र अनुगमन गर्दा उचित प्रयोग भएको नदेखिएमा आवश्यक निर्देशन दिने,

(ञ) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको सीमाभित्र रही ब्याज वा बिना ब्याजमा निक्षेप स्वीकार गर्ने तथा त्यस्तो निक्षेपको भुक्तानी दिने,

(ट) आफ्नो चल अचल जायजेथा धितो राखी कर्जा लिने तथा जायजेथाको उचित प्रबन्ध गर्ने,

(ठ) समितिले बनाएको विनियमको अधीनमा रही कर्जा अपलेखन गर्ने,

(ड) आफू तथा अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा वा कुनै प्रकारको सुविधा लिने ऋणी वा ग्राहकको विवरण सूचना वा जानकारी राष्ट्र बैङ्क वा कुनै अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबीच लिनेदिने,

(ढ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

४८. **इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले गर्न नहुने काम** : (१) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले देहायका काम गर्नु गराउनु हुँदैन :-

(क) व्यापार गर्ने उद्देश्यले मालसामान खरिद बिक्री गर्न वा आफ्नो प्रयोजनको निमित्त आवश्यक परेमा बाहेक अचल सम्पत्ति खरिद गर्न,

तर "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले दफा ४७ को अधीनमा रही आफ्नो काम कारोबार सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा घर जग्गाको

खरिद बिक्री, वितरण तथा व्यवस्थापन गर्न यस खण्डले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(ख) आफ्नो शेयरको सुरक्षणमा कर्जा दिन,

(ग) संस्थापक, सञ्चालक, चुक्ता पुँजीको एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएका व्यक्ति, कार्यकारी प्रमुख वा त्यस्ता व्यक्तिको परिवारका सदस्य वा सञ्चालक मनोनीत वा नियुक्ति गर्ने अधिकार पाएका फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कर्जा वा सुविधा प्रदान गर्न,

(घ) संस्थापक, सञ्चालक, चुक्ता पुँजीको एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएका व्यक्ति, कार्यकारी प्रमुख वा त्यस्ता व्यक्तिको परिवारका सदस्य वा मैनेजिङ्ग एजेण्ट वा सञ्चालक मनोनीत गर्ने अधिकार पाएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको वित्तीय स्वार्थ भएको कुनै फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कुनै किसिमको कर्जा वा सुविधा प्रदान गर्न,

(ङ) एउटै ग्राहक, कम्पनी, एकै समूहको कम्पनी वा साझेदारी फर्मलाई आफ्नो पुँजीकोषको राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी कर्जा वा सुविधा प्रदान गर्न,

स्पष्टीकरण : "एकै समूहको कम्पनी वा साझेदारी फर्म" भन्नाले राष्ट्र बैङ्कले समय

समयमा तोकिदिएबमोजिमका कम्पनीहरु वा साझेदारी फर्महरुको समूह सम्झनु पर्छ ।

(च) संस्थापक, सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुख जमानत बसी कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कुनै किसिमको कर्जा दिन,

(छ) राष्ट्र बैङ्कबाट "क","ख" र "ग" वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति पाएका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको धितोपत्रमा लगानी गर्न,

(ज) राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको सीमाभन्दा बढी रकम अन्य संस्थाको शेयर पुँजीमा लगानी गर्न,

(झ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु आपसमा मिली वित्तीय कारोबारमा कुनै किसिमको एकाधिकार वा अन्य कुनै किसिमको नियन्त्रित अभ्यास कायम गर्न,

(ञ) आफूले नाजायज लाभ लिने नियतले वित्तीय क्षेत्रको प्रतिस्पर्धात्मक वातावरणमा कृत्रिम अवरोध खडा हुने कुनै पनि किसिमको कार्य गर्न,

(ट) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले गर्न नहुने भनी राष्ट्र बैङ्कले तोकेका अन्य कार्य गर्न ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ग) र (घ) वा यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार वा राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको ऋणपत्र वा मुद्दती रसिदको धितोमा कर्जा दिन र संस्थापक, सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख वा एक प्रतिशतभन्दा बढी शेयर लिएका शेयरधनी त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कुनै पनि पदमा बहाल रहेको भए त्यस्तो कार्यकारी प्रमुख वा शेयरधनीलाई कर्मचारी सुविधा अन्तर्गतको कर्जा सुविधा वा सापटी प्रदान गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(३) गैरकानूनी रुपबाट रकम आर्जन गरी निक्षेप खातामा जम्मा गर्ने कुनै पनि व्यक्तिलाई कानूनी कारबाहीबाट बचाउनका लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले त्यस्तो सम्पत्ति लुकाउन, परिवर्तन गर्न, भुक्तानी वा रकमान्तर गर्न वा सोको उत्पत्ति वा स्रोत सम्बन्धी जानकारी लुकाउने वा ढाँट्ने वा सोको लागि कुनै किसिमको सहयोग गर्नु हुँदैन । यस्तो कार्य गरेको जानकारी प्राप्त हुन आएमा वा त्यस्तो कार्य भए गरेको शंका लागेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सोको विवरण राष्ट्र बैङ्क वा मुद्रा अपचलन नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धित अन्य निकायलाई तुरुन्त उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-७

नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण

४९. **नियमन गर्ने राष्ट्र बैङ्कको अधिकार** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको काम कारबाही नियमन तथा व्यवस्थित गर्ने पूर्ण अधिकार राष्ट्र बैङ्कमा निहित हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियमन गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक देखेका विषयमा नियम बनाउन र आवश्यक आदेश, निर्देशन, सूचना तथा परिपत्र जारी गर्न सक्नेछ र त्यस्तो नियम, आदेश, निर्देशन, सूचना तथा परिपत्रको पालना गर्नु सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

५०. **बैङ्किङ्ग वा वित्तीय व्यवस्था र कर्जा नियन्त्रण** : बैङ्किङ्ग वा वित्तीय व्यवस्था, मुद्रा तथा कर्जाका सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई समय समयमा निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्त्तव्य हुनेछ ।

५१. **ब्याजदर सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले निर्देशन दिन सक्ने** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जामा लिने र निक्षेपमा दिने ब्याजदर राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि वित्तीय कारोबारलाई प्रतिस्पर्धात्मक ढङ्गबाट सञ्चालन गर्न गराउन आवश्यक देखेमा त्यस्तो ब्याजदर निर्धारण गर्ने अधिकार राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

५२. **राष्ट्र बैङ्कले निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न सक्ने** : (१) राष्ट्र बैङ्कले जुनसुकै बखत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको जुनसुकै कार्यालयको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न, गराउन सक्नेछ । राष्ट्र बैङ्कले सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा आफ्नो कुनै अधिकारी वा आफूले तोकेको विशेषज्ञ खटाई स्थलगत (अनसाइट) रुपमा वा विस्तृत विवरण तथा

सूचनाहरु आफू समक्ष भिकाई (अफसाइट) यस्तो निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारी वा विशेषज्ञ वा राष्ट्र बैङ्कले मागेका लगत, तथ्याङ्क, विवरण, सूचना, विद्युतीय माध्यमबाट सिर्जना गरिएका कार्यक्रम, विवरण र वित्तीय नियन्त्रण प्रणाली वा आवश्यक अन्य कुनै कागजात त्यस्तो अधिकारी, विशेषज्ञ वा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको समयभित्र त्यस्तो अधिकारी, विशेषज्ञ वा राष्ट्र बैङ्कलाई उपलब्ध गराउने, हेर्न वा जाँच्न दिने कर्तव्य सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सम्बन्धित पदाधिकारीको हुनेछ ।

(३) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारी वा राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्दा आवश्यक देखेका काम कारबाहीका सम्बन्धमा लिखित रुपमा बयान गराउन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्ने अधिकारीले त्यस्तो निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणको सिलसिलामा आवश्यक ठानेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको ढुकुटी, सुरक्षणमा लिइएको गोदाम, हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता, लेखा तथा अन्य कागजातमा आफ्नो सिलछाप लगाई सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको जिम्मामा राख्न लगाउन सक्नेछ ।

(५) निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्दा आवश्यक देखिएका कुनै कुराको सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्क वा निरीक्षण तथा

सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारीले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी राष्ट्र बैङ्क वा निरीक्षण वा सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारीले दिएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्तव्य हुनेछ । निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारीले यसरी दिएको निर्देशनको जानकारी यथाशीघ्र राष्ट्र बैङ्कलाई दिनु पर्नेछ ।

५३. <u>विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले गर्ने निरीक्षण</u> : (१) यस ऐन बमोजिम राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिएर राष्ट्र बैङ्कले तोकेका शर्तको अधीनमा रही विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपाल राज्यमा स्थापना गरेका आफ्ना कार्यालयको निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले गरेको निरीक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति राष्ट्र बैङ्क समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

५४. <u>इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाउपर नियन्त्रण</u> : (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम वा सो अन्तर्गत जारी भएको आदेश वा निर्देशनको उल्लंघन गरेको वा राष्ट्र बैङ्कको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रतिवेदनबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले निर्वाह गर्नु पर्ने दायित्व पूरा गर्न नसकेको वा नसक्ने सम्भावना भएको वा बैङ्क वा वित्तीय संस्था सुचारु रुपले सञ्चालन नभएको वा शेयरधनी वा निक्षेपकर्ताको अहित हुने कार्य गरेको कुरामा राष्ट्र बैङ्क विश्वस्त भएमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको

सञ्चालक समिति निलम्बन गरी त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिन सक्नेछ ।

(२) राष्ट्र बैङ्कले उपदफा (१) बमोजिम कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई नियन्त्रणमा लिएपछि त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको व्यवस्थापन आफैं वा कुनै उपयुक्त व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था नियुक्त गरी सो मार्फत गर्न गराउन सक्नेछ ।

(३) राष्ट्र बैङ्कले उपदफा (२) बमोजिम आफैं वा अन्य कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था मार्फत व्यवस्थापन गरे गराएको एक वर्षभित्र सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वित्तीय तथा व्यवस्थापन परीक्षण गरी वा गराई सोको प्रतिवेदन सार्वजनिक रुपमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको प्रतिवेदनबाट सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था आफूले पूरा गर्नु पर्ने दायित्व पूरा गर्न असमर्थ भएको वा सुचारु रुपले सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा पुगेको कुरामा राष्ट्र बैङ्क विश्वस्त भएमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको दर्ता खारेजी गर्न पुनरावेदन अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमको प्रतिवेदनबाट सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था आफूले पूरा गर्नु पर्ने दायित्व पूरागर्न समर्थ भएको वा सुचारुरुपले सञ्चालन हुने अवस्थामा पुगेको कुरामा राष्ट्र बैङ्क विश्वस्त भएमा राष्ट्र बैङ्कले देहायको कारबाही गर्न सक्नेछ :-

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिलाई उपदफा (१) बमोजिम गरेको निलम्बन फुकुवा गरी पुनः सोही सञ्चालक समितिलाई सो संस्थाको व्यवस्थापन जिम्मा लगाउने, वा

(ख) उपदफा (१) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको निलम्बित सञ्चालक समितिलाई बर्खास्त गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको शेयरधनीमध्येबाट नयाँ सञ्चालक समितिको गठन गरी सो संस्थाको व्यवस्थापन जिम्मा लगाउने, वा

(ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको साधारण सभा बोलाई सो सभाबाट नयाँ सञ्चालक समितिको गठन गरी सो संस्थाको व्यवस्थापन जिम्मा लगाउने, वा

(घ) राष्ट्र बैङ्कले उपयुक्त देखेको अन्य कुनै कारबाही चलाउने ।

(६) राष्ट्र बैङ्कले उपदफा (१) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिनुअघि सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्थालाई अवस्था हेरी पन्ध्र दिनसम्मको म्याद दिई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ ।

(७) राष्ट्र बैङ्कले यस दफा बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिई गरेको काम कारबाहीको

सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(८) राष्ट्र बैङ्कले उपदफा (१) बमोजिम कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिएको जानकारी नेपाल सरकारलाई दिनेछ ।

५५. **विवरण पेश गर्नु पर्ने : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम देहायको विवरण राष्ट्र बैङ्क समक्ष नियमित रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ :-**

(क) **वासलातभित्र र वासलातबाहिरको कारोबार तथा सोसँग सम्बन्धित लेखा र आम्दानी खर्चको विवरण,**

(ख) **वासलातभित्र र वासलातबाहिरका सबै प्रकारको कारोबारका सम्बन्धमा लगाइएको शर्त वा प्रतिबन्ध सम्बन्धी विवरण,**

(ग) **विदेशी मुद्राको स्थिति, विनिमयदर (स्पट), अग्रिम विनिमय दर वा यस्तै प्रकारका अन्य उपकरण र विद्युतीय वा भुक्तानी प्रणालीका अन्य प्रक्रिया सम्बन्धी विवरण,**

(घ) **राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य विवरण तथा कागजात ।**

परिच्छेद-८
कर्जा प्रवाह र असूली सम्बन्धी व्यवस्था

५६. कर्जा प्रवाह गर्नु पर्ने : (१) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशन तथा समितिले निर्धारण गरेको कर्जा नीतिको अधीनमा रही

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिए बमोजिम कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा दिंदा आफूलाई मान्य हुने चल अचल सम्पत्ति सुरक्षण लिई वा आफ्नो हितको सुरक्षा हुने गरी उचित जमानतमा कर्जा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(३) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस दफा बमोजिम कर्जाको सुरक्षण बापत लिएको सम्पत्ति कुनै पनि व्यहोराबाट कसैका नाउँमा रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्न रोक्का गरिदिनको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज रोक्का गरिदिनको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट लेखी आएमा सम्बन्धित कार्यालयले रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज रोक्का गरी दिनु पर्नेछ ।

(५) न्यून आय भएका तथा विपन्न वर्गका व्यक्ति र कुनै खास भौगोलिक क्षेत्रमा बसोवास गर्ने बासिन्दाको आर्थिक उत्थानको लागि प्राथमिकता दिइएका वर्ग तथा क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्न राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

५७. कर्जा असूली सम्बन्धी व्यवस्था : (१) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग भएको कर्जाको सम्झौता वा शर्त कबुलियतको पालना नगरेमा वा लिखतको भाकाभित्र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्जा चुक्ता

नगरेमा वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले जाँचबुझ गर्दा कर्जा लिएको कर्जा रकम जुन प्रयोजनको लागि लिएको हो सो प्रयोजनमा नलगाएको वा हिनामिना वा दुरुपयोग भएको देखिएमा सम्बन्धित लिखत वा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऋणीले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई लेखिदिएको वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा राखेको धितो सुरक्षणलाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लिलाम बिक्री गरी वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी आफ्नो सावाँ ब्याज असूलउपर गर्न सक्नेछ ।

(२) कर्जा लिने, व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा राखेको धितो सुरक्षणको जायजेथामा कुनै किसिमले हक छोडी दिएमा वा अन्य कुनै कारणबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा राखेको धितो सुरक्षणको मोल घट्न गएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तोकेको म्यादभित्र त्यस्तो व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाबाट सो बापत थप धितो सुरक्षण राख्न लगाउन सक्नेछ । कर्जा लिने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तोकेको म्यादभित्र थप धितो सुरक्षण नराखेमा वा राखेको धितो सुरक्षणबाट सावाँ ब्याज असुलउपर हुन नसकेमा निजको स्वामित्वमा रहेको वा निजको हक लाग्ने अन्य चल अचल सम्पत्तिबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम आफ्नो सावाँ ब्याज असुलउपर गर्न सक्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिम लिलाम बिक्री वा अन्य व्यवस्था गरी असुलउपर भएको रकमलाई सम्पत्ति लिलाम बिक्री वा अन्य व्यवस्था गर्दा भएको खर्चको रकम र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सावाँ ब्याजको रकम कट्टा गरी

बाँकी रहन आएमा त्यस्तो बाँकी रकम सम्बन्धित व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई फिर्ता दिइनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम सकार्ने व्यक्तिको नाममा सो जायजेथा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेजको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट लेखी आएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित कार्यालयले रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनु पर्नेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो सुरक्षणमा रहेको चल अचल सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा कसैले नसकारेमा त्यस्तो सम्पत्ति त्यस्तो संस्थाले तोकिए बमोजिम आफ्नो स्वामित्वमा लिनेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो स्वामित्वमा लिएको सम्पत्ति आफ्नो नाउँमा रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ । यसरी लेखीआएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित कार्यालयले त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको नाममा त्यस्तो सम्पत्ति रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनु पर्नेछ ।

(८) कुनै व्यक्ति वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो लिलाममा सकारेको सम्पत्ति साबिक धनीले भोगचलन गर्न दिन इन्कार गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम भोग चलन गर्न पाउने गराउन सकार गर्नेले अनुरोध गरेमा नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायले आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(९) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले दफा ४७ को उपदफा (१) को खण्ड (श), उपदफा (२) को खण्ड (र), उपदफा (३) को खण्ड (ङ) र उपदफा (४) को खण्ड (ठ) बमोजिम अपलेखन गरेको कर्जाको असूली कारबाही रोक्न पाउने छैन ।

(१०) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग लिएको कर्जा सो कर्जाको लिखतको भाकाभित्र चुक्ता नगरी यस दफा बमोजिम कारबाही चलाउँदा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कालो सूचीमा राख्न कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(११) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थासँग यस दफा बमोजिम कर्जा असूलीको कारबाही चलाउँदा समेत त्यस्तो कर्जा असूलउपर हुन नसकेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऋणी व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको विदेशस्थिति अन्य कुनै सम्पत्तिबाट समेत त्यस्तो कर्जा असूलउपर गर्ने प्रयोजनको लागि प्रचलित कानून बमोजिम सम्पत्ति रोक्का राख्ने लगायतका कर्जा असूलउपर सम्बन्धी कारबाही चलाउन सक्नेछ ।

(१२) उपदफा (१) देखि (८) बमोजिम ऋण असूलीका सबै कारबाही चलाउँदा समेत ऋण असूली हुन नसकेमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऋणी व्यक्तिको राहदानी रोक्का तथा जफत गर्न र राज्यले प्रदान गर्ने कुनै सुविधाबाट सम्बन्धित ऋणीलाई वञ्चित गराउने आवश्यक व्यवस्थाका लागि राष्ट्र बैङ्क समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ । यस्तो अनुरोध प्राप्त भएपछि राष्ट्र बैङ्कले आफ्नो राय सहित आवश्यक कारबाहीको लागि नेपाल सरकार समक्ष पठाउनेछ ।

परिच्छेद-९
लेखा, अभिलेख, विवरण तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था

५८. हिसाब किताब दुरुस्त राख्नु पर्ने : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो हिसाब किताब, खाता, बही, श्रेस्ता र लेखाको अभिलेख यथार्थ र दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने लेखा दोहोरो लेखा प्रणालीमा आधारित सर्वमान्य सिद्धान्त अनुरुप इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबारको यथार्थ स्थिति स्पष्ट रुपमा प्रतिविम्बित हुने गरी राखिएको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम राखिने लेखा राष्ट्र बैङ्कले अन्यथा स्वीकृति दिएकोमा बाहेक आफ्नो रजिष्टर्ड कार्यालयमा राख्नु पर्नेछ ।

५९. वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब र लेखापरीक्षण : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो वासलात र नाफा-नोक्सान हिसाब तथा नगद प्रवाह विवरण लगायतका अन्य

वित्तीय विवरण राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको ढाँचा र तरिका अनुसार राख्नु पर्नेछ ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पाँच महिनाभित्र वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब र नगद प्रवाह विवरण लगायतका अन्य वित्तीय विवरण राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको ढाँचा र तरिका अनुसार तयार गरी लेखापरीक्षण गराउनु पर्नेछ । यस्तो वित्तीय विवरणमा कम्तीमा दुईजना सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख र लेखापरीक्षकको सही भएको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको अवधिभित्र लेखापरीक्षण गराउन नसक्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले मनासिब कारण खोली लेखापरीक्षण गराउने म्याद थपको लागि अनुरोध गरेमा राष्ट्र बैङ्कले बढीमा तीन महिनाको अवधि थप गरिदिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) को अवधिभित्र पनि लेखापरीक्षण गराउन नसक्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखापरीक्षण गर्न राष्ट्र बैङ्कले लेखापरीक्षकको नियुक्ति गरिदिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम नियुक्त भएको लेखापरीक्षकले आफूले गरेको लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र राष्ट्र बैङ्कमा दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम नियुक्त भएको लेखापरीक्षकले राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम पारिश्रमिक पाउनेछ । यसरी नियुक्त हुने लेखापरीक्षकलाई राष्ट्र बैङ्कले

तोकिदिए बमोजिमको पारिश्रमिक भुक्तानी दिनु सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

६०. **लेखापरीक्षकको नियुक्ति** : (१) लेखापरीक्षकको नियुक्ति बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको साधारण सभाबाट हुनेछ ।

(२) साधारण सभाले उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा राष्ट्र बैङ्कले स्वीकृत गरेको लेखापरीक्षकको सूचीमा समावेश रहेका लेखापरीक्षकमध्येबाट गर्नु पर्नेछ ।

तर साधारण सभाले एउटै लेखापरीक्षकलाई लगातार तीनपटकभन्दा बढी अवधिको लागि नियुक्त गर्न सक्ने छैन ।

(३) राष्ट्र बैङ्कले स्वीकृत गरेको लेखापरीक्षकको सूचीमा समावेश रहेका लेखापरीक्षकमध्येबाट साधारण सभाले उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा "क", "ख" र "ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा चार्टर्ड एकाउन्टेण्ट र "घ" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा चार्टर्ड एकाउन्टेण्ट वा दर्तावाला लेखापरीक्षकलाई नियुक्त गर्नु पर्नेछ ।

(४) आफ्नो कर्तव्य पालना नगर्ने लेखापरीक्षकलाई राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकको सूचीबाट जुनसुकै बखत हटाउनेछ ।

६१. **लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन नसक्ने** : देहायको व्यक्ति वा त्यस्ता व्यक्ति संस्थापक वा हिस्सेदार भएको कम्पनी वा

फर्म इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन र नियुक्त भइसकेको भए पनि बहाल रहन सक्ने छैन :-

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक वा निजको परिवारका सदस्य,

(ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्मचारी,

(ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक वा कर्मचारीसँग साझेदार भई काम गरेको व्यक्ति,

(घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आसामी,

(ङ) लेखापरीक्षण सम्बन्धी अपराधमा सजाय पाई पाँच वर्षको अवधि व्यतित भइ नसकेको व्यक्ति,

(च) साहूको दामासाहीमा परेको व्यक्ति,

(छ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था,

(ज) नैतिक पतन हुने फौजदारी अपराधमा अदालतबाट सजाय पाई पाँच वर्षको अवधि व्यतित भई नसकेको व्यक्ति,

(झ) भ्रष्टाचार वा ठगीको कसूरमा अदालतबाट सजाय पाएको व्यक्ति,

(ञ) राष्ट्र बैङ्कले स्वीकृत गरेको लेखापरीक्षकको सूचीमा सामावेश नभएको व्यक्ति ।

६२. **विवरण दिनुपर्ने** : लेखापरीक्षण गर्ने क्रममा लेखापरीक्षकले मागेको हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखा लगायतका अन्य विवरण इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले जुनसुकै बखत पनि दिनु पर्नेछ । साथै लेखापरीक्षकले मागेका कुराको यथार्थ जवाफ समेत त्यस्तो विवरण दिने जिम्मेवारी भएका पदाधिकारीले तुरुन्तै दिनु पर्नेछ ।

६३. **लेखापरीक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) दफा ६० बमोजिम नियुक्त लेखापरीक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) प्रचलित कानूनले तोकेको कुराको अतिरिक्त लेखापरीक्षकले आफ्नो प्रतिवेदनमा देहायका कुराहरु स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्नेछ :-

(क) माग गरेका कुराको जवाफ प्राप्त भए नभएको,

(ख) वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब र नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तीय विवरण राष्ट्र बैङ्कले तोकेको ढाँचा र तरिका अनुसार तयार भए नभएको र उक्त विवरण संस्थाले राखेको हिसाब किताब, बही खाता, श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहे नरहेको ,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखा ठीकसँग राखे नराखेको,

(घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कुनै पदाधिकारीले

प्रचलित कानून विपरीत कुनै कामकाज वा अनियमित कार्य गरे नगरेको वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हानि नोक्सानी गरे गराएको,

(ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबार सन्तोषप्रद रुपबाट सञ्चालन भए नभएको,

(च) पुँजीकोष तथा जोखिम व्यहोर्ने कोष पर्याप्त मात्रामा भए नभएको,

(छ) तोकिए बमोजिम कर्जा अपलेखन गरे नगरेको,

(ज) राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशन अनुरुप कार्य गरे नगरेको,

(झ) निक्षेपकर्ता र लगानीकर्ताको हित संरक्षण हुने कार्य गरे नगरेको,

(ञ) इजाजतपत्रप्राप्तसंस्थाका कार्यालयहरुबाट प्राप्त विवरण लेखापरीक्षणको लागि पर्याप्त भए नभएको,

(ट) शेयरधनीलाई थाहा दिनुपर्ने निजको विचारमा लागेका अन्य कुराहरु,

(ठ) लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा खुलाउनु पर्ने भनी राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको अन्य विवरण, र

(ड) आवश्यक सुझाव ।

६४. **प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने** : (१) लेखापरीक्षकले आफूले गरेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र राष्ट्र बैङ्कमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षकले राष्ट्र बैङ्कमा प्रतिवेदन दिंदा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रतिवेदन लगायत राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको कागजात समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

६५. **लेखापरीक्षकको स्थान रिक्त भएमा** : दफा ६० बमोजिम नियुक्त भएको लेखापरीक्षकको स्थान निजको मृत्यु भई वा निजले राजीनामा दिई वा अन्य कुनै कारणले रिक्त हुन आएमा साबिकवालाको बाँकी अवधिसम्मलाई सो रिक्त स्थानमा सोही दफाको प्रक्रिया पूरा गरी समितिले अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गर्न सक्नेछ । यसरी गरिएको लेखापरीक्षकको नियुक्तिलाई त्यस्तो नियुक्ति पछि लगत्तै हुने बार्षिक साधारण सभाबाट समर्थन गराउनु पर्नेछ ।

६६. **लेखापरीक्षकले निस्सा लगाउनु पर्ने** : लेखापरीक्षकले आफूले परीक्षण गरेको हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखामा आफूले जाँचेको मिति समेत उल्लेख गरी दस्तखत गरी निस्सा लगाउनु पर्नेछ ।

६७. **लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक** : लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक साधारण सभाले नियुक्त गरेकोमा सो सभाले र समितिले नियुक्त गरेकोमा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-१०
इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभिने व्यवस्था

६८. इजाजतपत्रप्राप्त संस्था गाभिन सक्ने : यस ऐन बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी एउटा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा प्रचलित कानून बमोजिम गाभिन सक्नेछ ।

६९. इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभ्न वा गाभिन निवेदन दिनुपर्ने : (१) एउटा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था अर्को इजाजतपत्र प्राप्त संस्थामा गाभ्न वा गाभिन चाहेमा गाभ्न र गाभिन चाहने दुवै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आआफ्नो साधारण सभाबाट सो सम्बन्धी विशेष प्रस्ताव पारित गरी स्वीकृतिको निमित्त राष्ट्र बैङ्कमा संयुक्त रुपमा देहायका कुरा खुलाई निवेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) गाभिने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब र नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तीय विवरण सहितको लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन,

(ख) गाभ्ने र गाभिने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऋण लिएको साहूको गाभ्न वा गाभिनको लागि दिएको लिखित सहमति पत्रको प्रतिलिपि,

(ग) गाभिने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चल अचल सम्पत्तिको मूल्याङ्कन र दायित्वको यथार्थ विवरण,

(घ) गाभिने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्मचारीका सम्बन्धमा भएको निर्णयको प्रतिलिपि,

(ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभिने सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य आवश्यक कुरा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकृतिको लागि निवेदन परेमा राष्ट्र बैङ्कले निवेदन साथ संलग्न कागजात तथा विवरणउपर छानबिन गरी पैंतालिस दिनभित्र र निर्णयकै सिलसिलामा राष्ट्र बैङ्कले कुनै विवरण वा कागजात मागेको अवस्थामा थप पन्ध्र दिनभित्र इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभ्न वा गाभिन स्वीकृति दिने वा नदिने निर्णय गरी सोको जानकारी सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(३) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दुई वा सोभन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्था गाभिंदा त्यसबाट वित्तीय क्षेत्रमा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धाको वातावरण सिर्जना हुने वा कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एकाधिकार वा नियन्त्रित अभ्यास कायम हुनसक्ने सम्भावना देखेमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्ता इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई गाभ्न र गाभिन स्वीकृति दिने छैन ।

(४) राष्ट्र बैङ्कले उपदफा (२) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभ्न वा गाभिन स्वीकृति दिएमा गाभिने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको जायजेथा तथा दायित्व गाभ्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा सर्नेछ ।

(५) राष्ट्र बैङ्कले गाभिएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(६) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था गाभ्ने र गाभिने सम्बन्धी अन्य प्रक्रिया सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(७) राष्ट्र बैङ्कले कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्था गाभ्ने सम्बन्धमा आफूले गरेको निर्णयको ब्यहोरा सर्वसाधारणको जानकारीका लागि निर्णय भएको तीस दिनभित्र राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा कम्तीमा एकपटक सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-११
कसूर तथा दण्ड सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

७०. **कसूर गरेको मानिने** : देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ :-

(क) कसैले यस ऐन बमोजिम इजाजतपत्र नलिई वा इजाजतपत्रको शर्त विपरीत हुने गरी वित्तीय कारोबार गरेमा वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन विपरीत हुने गरी निक्षेप लिएमा वा कर्जा दिएमा वा डिबेन्चर वा अन्य वित्तीय उपकरण जारी गरेमा वा राष्ट्र बैङ्कले तोके विपरीत हुने गरी ब्याज लिने दिने गरेमा वा यो ऐन वा प्रचलित कानून वा सो ऐन अन्तर्गत जारी गरिएका आदेश वा निर्देशन विपरीत विदेशी विनिमय कारोबार गरेमा,

(ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वित्तीय कारोबार, हिसाब किताब, खाता वही, श्रेस्ता वा लेखाको गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने जिम्मेवारी भएका पदाधिकारीले त्यस्तो गोपनीयता कायम नराखेमा,

(ग) खण्ड (क) वा (ख) मा लेखिएदेखि बाहेक कसैले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन उल्लंघन गरेमा ।

७१. **दण्ड सजाय** : (१) देहायका कसूर गर्ने व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम सजाय हुनेछ :-

(क) कसैले यस ऐन बमोजिम इजाजतपत्र नलिई वित्तीय कारोबार गरेमा उक्त कारोबारसँग सम्बन्धित बिगो जफत गरी बिगोको तीन गुणासम्म जरिबाना वा तीन वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(ख) कसैले यस ऐन वा प्रचलित अन्य कानून विपरीत विदेशी विनिमय कारोबार गरेमा बिगोको तीन गुणासम्म जरिबाना वा तीन वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(ग) कसैले यस ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन विपरीत हुने गरी निक्षेप लिएमा वा कर्जा दिएमा वा डिबेन्चर वा अन्य वित्तीय उपकरण जारी गरेमा वा राष्ट्र बैङ्कले तोके विपरीत हुने

गरी ब्याज लिने दिने गरेमा बिगोको दुई गुणासम्म जरिबाना वा दुई वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(घ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वित्तीय कारोबार, हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता वा लेखाको गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने जिम्मेवारी भएका पदाधिकारीले त्यस्तो गोपनीयता कायम नराखेमा त्यस्तो पदाधिकारीलाई पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिबाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(ङ) कसैले दफा ७० को खण्ड (ग) बमोजिमको कसूर गरेमा निजलाई त्यस्तो कसूरसँग सम्बन्धित बिगो जफत गरी बिगो बमोजिमसम्मको जरिबाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(च) कसैले यस ऐन विपरीत गरेको काम कारबाहीको सिलसिलामा बिगो जफत गरी बिगो कायम गर्न नसकिने अवस्था भएकोमा कसूरको मात्रा हेरी बढीमा दश लाख रुपैयाँसम्म जरिबाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा अन्य कुनै व्यक्ति, फर्म कम्पनी वा संस्थाले दफा ७० बमोजिमको कसूर गरेमा त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको

त्यस्तो कसूर गर्ने सम्बन्धित पदाधिकारीलाई यस दफा बमोजिमको सजाय हुनेछ ।

(३) दफा ७० बमोजिमको कसूर गर्न उद्योग गर्ने वा त्यस्तो कसूर गर्न कुनै पनि किसिमले मद्दत पुऱ्याउने इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा अन्य कुनै व्यक्ति, फर्म कम्पनी वा संस्थालाई उपदफा (१) मा तोकिएको सजायको आधासम्म सजाय हुनेछ ।

७२. <u>नेपाल सरकार वादी हुने</u> : दफा ७० मा उल्लिखित कसूर सम्बन्धी मुद्दा नेपाल सरकार वादी भई दायर गरिनेछ र त्यस्तो मुद्दा सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को अनुसूची-१ मा समावेश भएको मानिनेछ ।

७३. <u>राष्ट्र बैङ्कले जानकारी दिने</u> : दफा ७० मा उल्लिखित कसूर कसैले गरेको जानकारी कुनै माध्यमबाट राष्ट्र बैङ्कलाई हुन आएमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक कारबाहीको लागि नेपाल सरकार वा सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउनेछ ।

७४. <u>राष्ट्र बैङ्कको नियमन उल्लंघन गरेमा हुने सजाय</u> : (१) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम अन्तर्गत राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको आदेश वा निर्देशनको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उल्लंघन गरेमा त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई नियमन उल्लंघनको गाम्भीर्यता हेरी राष्ट्र बैङ्कले देहाय बमोजिमको सजाय गर्न सक्नेछ :-

(क) सचेत गराउने वा लिखित चेतावनी दिने,

(ख) सुधारात्मक कदम चाल्नका लागि

सञ्चालक समितिलाई कबुलियतनामा गराउने ,

(ग) बारम्बार हुने उल्लंघन अन्त गर्न, त्यसबाट अलग रहन र सुधारात्मक कदम चाल्नका लागि लिखित आदेश जारी गर्ने,

(घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो शेयरधनीलाई दिने लाभांशको वितरण वा बोनस शेयर जारी गर्न वा दुवै कार्य गर्नमा प्रतिबन्ध लगाउने ,

(ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले स्वीकार गर्न सक्ने निक्षेप वा दिन सक्ने कर्जा वा दुवै कार्य गर्नमा प्रतिबन्ध लगाउने,

(च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबारमा आंशिक वा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाउने ,

(छ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको इजाजतपत्र निलम्बन वा रद्द गर्ने,

(ज) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था खारेज गर्न पुनरावेदन अदालतमा निवेदन दिने ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम अन्तर्गत राष्ट्र बैङ्क वा सो बैङ्कको निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्ने अधिकारीले माग गरेको कागजात, विवरण, तथ्याङ्क वा अभिलेख राष्ट्र बैङ्क वा सो बैङ्कको निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्ने अधिकारीले

तोकेको समयभित्र पेश नगरेमा त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई राष्ट्र बैङ्कले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वर्गीकरणको आधारमा दश हजार रुपैयाँदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लगाइएको जरिबाना रकम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तीन दिनभित्र भुक्तानी नगरेमा त्यस्तो संस्थाको राष्ट्र बैङ्कमा रहेको खाताबाट कट्टा गरी राष्ट्र बैङ्कले लिन सक्नेछ ।

(४) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम वा सो अन्तर्गत राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको आदेश वा निर्देशन इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका पदाधिकारीले उल्लंघन गरेमा वा त्यस्ता पदाधिकारीले निक्षेपकर्ता वा लगानीकर्ताको हित विपरीत काम गरेमा वा राष्ट्र बैङ्क वा निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकारीले माग गरेको कागजात, विवरण, तथ्याङ्क वा अभिलेख राष्ट्र बैङ्क वा सो बैङ्कको निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्ने अधिकारीले तोकेको समयभित्र पेश नगरेमा त्यस्तो पदाधिकारीलाई आदेश वा निर्देशन उल्लंघनको गाम्भीर्यता हेरी राष्ट्र बैङ्कले देहाय बमोजिमको सजाय गर्न सक्नेछ :-

(क) सचेत गराउने वा नसिहत दिने ।

(ख) निलम्बनमा राख्ने ।

(ग) पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्ने ।

(घ) तलव, भत्ता लगायतका सम्पूर्ण सुविधाहरु रोक्का राख्न सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त

संस्थाको सञ्चालक समितिलाई आदेश दिने ।

(ङ) पदाधिकारी सञ्चालक भए सञ्चालक पदबाट हटाउन वा पदाधिकारी भए त्यस्तो कर्मचारीको सेवाका शर्त सम्बन्धी कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि निजलाई सेवाबाट अवकास दिन लगाउन सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिलाई आदेश दिने ।

(५) यस दफा बमोजिम कसैलाई सजाय गर्दा निजलाई आफ्नो तर्फबाट सफाई पेश गर्ने उचित अवसरबाट वञ्चित गरिने छैन ।

तर उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ), उपदफा (२) र उपदफा (४) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम सजाय गर्दा सफाई पेश गर्ने अवसर दिन आवश्यक हुने छैन ।

७५. <u>पुनरावेदन लाग्ने</u> : (१) दफा ७४ अन्तर्गत राष्ट्र बैङ्कले गरेको सजायउपर चित्त नबुझ्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा सो संस्थाका पदाधिकारीले सजायको आदेश पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन गर्दा कुनै रकम जरिबाना भएकोमा त्यस्तो रकमको पचास प्रतिशत धरौटीको रुपमा राष्ट्र बैङ्कमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-१२
<u>विविध</u>

७६. <u>स्वेच्छिक खारेजीको अनुमति लिनु पर्ने</u> : (१) राष्ट्र बैङ्कको पूर्व स्वीकृति बिना इजाजतपत्रप्राप्त संस्था स्वेच्छाले खारेज हुन सक्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको स्वेच्छिक खारेजीको लागि निवेदन पर्न आएमा राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक जाँचबुझ गरी त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो ऋण तथा दायित्व पुर्ण रुपमा भुक्तानी गर्न सक्षम छ भन्ने कुरामा राष्ट्र बैङ्क विश्वस्त भएमा राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको शर्त पूरा गर्ने गरी स्वेच्छिक खारेजीको अनुमति दिन सक्नेछ ।

७७. <u>इजाजतपत्रप्राप्त संस्था खारेज हुँदा दायित्वको भुक्तानीमा प्राथमिकताक्रम</u> : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्था कुनै किसिमले खारेजी हुँदा वा दामासाही गर्नु पर्दा देहायको प्राथमिकताको आधारमा दायित्वको भुक्तानी दिनु पर्नेछ :-

(क) खारेजी गर्दा लागेको खर्च ।

(ख) बचत निक्षेपकर्तालाई भुक्तानी गर्न बाँकी रकम ।

(ग) मुद्दती निक्षेपकर्तालाई भुक्तानी गर्न बाँकी रकम ।

(घ) अन्य निक्षेपकर्तालाई भुक्तानी गर्न बाँकी रकम ।

(ङ) प्रचलित कानून बमोजिम बुझाउनु पर्ने कर, दस्तुर र शुल्क ।

(च) राष्ट्र बैङ्कसँग लिएको कर्जा ।

(छ) कर्मचारीलाई भुक्तानी दिन बाँकी तलब, भत्ता, संचयकोष, उपदान र अन्य रकम ।

(ज) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लिएको अन्य कर्जा ।

(झ) शेयरधनी ।

७८. **मध्यस्थता** : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुका बीचमा कुनै किसिमको विवाद उत्पन्न भएमा राष्ट्र बैङ्कले मध्यस्थता गर्नेछ । यस्तो मध्यस्थताका सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

७९. **गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने** : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र ग्राहकबीचको सम्बन्ध तथा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखाको विवरण सम्बन्धित व्यक्ति बाहेक अन्य कसैलाई थाहा दिइने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा त्यस्तो विवरण दिइएमा गोपनीयता भङ्ग गरेको मानिने छैन :-

(क) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ वा यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम वा सो अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन बमोजिम राष्ट्र बैङ्कलाई दिइएमा,

(ख) मुद्दा वा अन्य कानूनी कारबाहीको सिलसिलामा अदालतलाई दिइएमा,

(ग) कानून बमोजिम अधिकारप्राप्त अनुसन्धान तहकिकात गर्ने वा अभियोजन गर्ने अधिकारीलाई तहकिकात वा अभियोजनको सिलसिलामा दिइएमा,

(घ) लेखापरीक्षणको सिलसिलामा लेखापरीक्षकलाई दिइएमा,

(ङ) लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा लेखापरीक्षकले उल्लेख गरेकोमा,

(च) जाँचबुझको सिलसिलामा जाँचबुझ समितिलाई वा प्रचलित कानून बमोजिम अधिकारप्राप्त अनुसन्धान अधिकारीलाई दिइएमा,

(छ) द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय सन्धिको आधारमा दुई वा दुईभन्दा बढी मुलुकबीच बैङ्किङ्ग सूचना आदान प्रदान भएकोमा,

(ज) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुबीच कर्जा सूचना आदान-प्रदान गर्ने सिलसिलामा दिइएमा,

(झ) कुनै खास प्रकृतिको अपराध अनुसन्धान को सिलसिलामा कारण समेत खुलाई कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको नाममा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थामा रहेको खाताको कुनै विवरण वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको खाताको विवरण माग गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयबाट अनुरोध भई राष्ट्र बैङ्कले निर्देशन दिएमा ।

(३) नेपाल सरकार, अदालत, राष्ट्र बैङ्क, जाँचबुझ समिति, अनुसन्धान तथा अभियोजन अधिकारी, लेखापरीक्षक, यस ऐन बमोजिम नियुक्त निरीक्षक वा अरु कसैले पनि उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त हुन आएको जानकारी वा विवरणको गोपनीयता भंग गर्नु हुँदैन ।

(४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, कर्मचारी, लेखापरीक्षक तथा सल्लाहकारले इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र ग्राहकबीचको सम्बन्धमा खलल पर्ने गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हिसाब किताव, खाता बही स्रेस्ता, लेखा तथा अन्य कुनै पनि किसिमको गोपनीयता कायम गर्नु पर्ने विषयको गोपनीयता भंग गर्नु हुँदैन ।

८०. **खाता रोक्का राख्न निर्देशन दिन सक्ने** : (१) कुनै पनि किसिमको कसूरको अनुसन्धान वा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय आतङ्कवादी गतिविधि वा संगठित अपराधको नियन्त्रण गरी राष्ट्रिय हित कायम राख्ने सिलसिलामा कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको नाममा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा रहेको खाताबाट कुनै पनि किसिमले भुक्तानी दिन वा रकमान्तर गर्न नपाउने गरी खाता रोक्का राख्न राष्ट्र बैङ्कले सम्बन्धित

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई कुनै पनि बखत निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

८१. **निक्षेपउपरको हक दावी** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा रहेको निक्षेपउपर सो निक्षेप राख्ने व्यक्ति बाहेक अरु कसैको हक दावी लाग्ने छैन । निक्षेप राख्ने व्यक्तिको मृत्यु भएमा निजले कसैलाई इच्छाएको भए त्यस्तो इच्छाइएको व्यक्तिको र त्यस्तो इच्छाइएको व्यक्तिको पनि मृत्यु भएको रहेछ वा कसैलाई इच्छाइएको रहेनछ भने देहायको व्यक्तिमध्ये प्राथमिकता क्रमानुसार जुन व्यक्ति जीवित छ सोही व्यक्तिको त्यस्तो निक्षेपउपर पहिलो हक दावी लाग्नेछ :-

(क) सगोलको पति वा पत्नी,

(ख) सगोलको छोरा, धर्मपुत्र वा छोरी वा धर्मपुत्री,

(ग) सगोलको बाबु, आमा, छोरापट्टिको नाती वा नातीनी,

(घ) भिन्न बसेको पति वा पत्नी, छोरा, अविवाहिता छोरी, बाबु वा आमा,

(ङ) सगोलको बाबुपट्टिको बाजे, बज्यै, दाजु, भाई, अविवाहिता दिदी वा बहिनी,

(च) सगोलको भतिजा, भतिजी, सौतैनी आमा,

भिन्न बसेको छोरापट्टिको नाती वा अविवाहिता नातिनी,

(छ) सगोलको काका, विधवा काकी, भाउज्यू, भाई बुहारी वा नातिनी बुहारी,

(ज) भिन्न बसेको दाजु वा भाई,

(झ) विवाहिता दिदी, बहिनी, भिन्न बसेका बाजे, बज्यै, विधवा छोरा बुहारी, नातिनी बुहारी वा भतिजा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको क्रममा कोही व्यक्ति नभएको अवस्थामा त्यस्तो निक्षेपउपर हकवालाको दावी रहनेछ र हकवाला पनि नभएको अवस्थामा सो निक्षेप नेपाल सरकारको हुनेछ ।

(३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा रहेको निक्षेप उपदफा (१) बमोजिम हक पुग्ने व्यक्तिको मञ्जूरीले बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिलाई दिइने छैन ।

८२. **दावी नपरेको निक्षेप वा लाभांशको विवरण** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले दश वर्षदेखि चल्ती नभएका तथा यस ऐन बमोजिम हक दावी नपरेका निक्षेप खाताहरुको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिनाभित्र राष्ट्र बैङ्कमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लाभांश घोषणा गरेको मितिले पाँच वर्षसम्म पनि सम्बन्धित शेयरधनी वा निजको

हकवाला सो लाभांश लिन नआएमा त्यस्ता शेयरधनीको लाभांशको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिनाभित्र राष्ट्र बैङ्कमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उपदफा (१) वा (२) बमोजिम चल्ती नभएका वा दावी नपरेका निक्षेपहरु वा वितरण नभएको लाभांशको विवरण राष्ट्रिय स्तरको पत्रपत्रिकामा कम्तीमा एकपटक प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

८३. **निक्षेप भरी भराऊ वा जफत हुन सक्ने** : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा राखेको निक्षेप रकम धितो वा जमानत राखी लेनदेन कारोबार गरेको वा सरकारी वा नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएको संस्थाको तहविल मासी सो मासेको रकमबाट वा प्रचलित कानून बमोजिम कुनै कसूर मानिने काम गरी सो कसूरको बिगोबाट वा आतङ्ककारी वा संगठित अपराध सम्बन्धी गतिविधिबाट संकलन गरी निक्षेप राखेको रहेछ भने सो धितो वा जमानत रहेको वा तहविल मसौट गरेको वा बिगो जति प्रचलित कानून बमोजिम सो निक्षेपबाट भरी भराऊ वा जफत हुन सक्नेछ ।

८४. **व्यवस्थापन खर्च** : बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा संस्थापना खर्च राष्ट्र बैङ्कले तोकिदिएको सीमाभन्दा बढी हुने छैन ।

८५. **बाधा अडकाउ फुकाउने** : यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुरा कार्यान्वयन गर्न बाधा अडकाउ परेमा राष्ट्र बैङ्कले नेपाल सरकारको सहमति लिई त्यस्तो बाधा अडकाउ फुकाउन आवश्यक आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

८६. **छूट र सुविधा** : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कृषि, घरेलु तथा साना उद्योग, सिंचाई, जल विद्युत उत्पादन तथा नेपाल सरकारले तोकेको अन्य कुनै व्यवसायको निमित्त इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाली नागरिक वा प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित संस्थालाई दिने बढीमा दश लाख रुपैयाँसम्मको कर्जाको लिखत रजिष्ट्रेशन गर्नु पर्ने छैन ।

(२) दफा ५१ को उपदफा (२) को अधिनमा रही इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा वा निक्षेपमा लिने वा दिने ब्याजको दर र ब्याज लाग्ने तरिका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

तर त्यस्तो ब्याजको दर वा ब्याज लाग्ने तरिकाको सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्कले समय-समयमा दिएको निर्देशन इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पालना गर्नु पर्नेछ ।

(३) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लिने वा दिने कर्जा र निक्षेपको भाका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासित सम्बन्धित कुनै किसिमको लिखतमा आयटिकट दस्तुर लाग्ने छैन ।

८७. **असल नियतले गरेको काममा जवाफदेही हुन नपर्ने** : (१) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८, यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम वा सो अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशन बमोजिम असल नियतले गरेको कुनै कामकारबाहीको सम्बन्धमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका

पदाधिकारी व्यक्तिगत वा सामुहिक रुपले जवाफदेही हुने छैनन् ।

तर द्वेष पूर्ण लापरवाही वा बदनीयतबाट गरिएको कुनै कामको परिणामउपर निजहरु व्यक्तिगत रुपमा जिम्मेवार हुनेछन् ।

(२) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८, यस ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम वा सो अन्तर्गत जारी गरिएको आदेश वा निर्देशनको पालना गर्नको निमित्त असल नियतले गरेको वा गर्न खोजेको कुनै कुराले हुन आएको वा हुने हानि नोक्सानीको सम्बन्धमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका विरुद्ध कुनै किसिमको मुद्दा परेमा त्यस्तो मुद्दाको खर्च सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यहोर्नेछ ।

तर द्वेष पूर्ण लापरवाही वा बदनीयतबाट गरिएको कुनै कामको परिणामउपर परेको मुद्दाको खर्च इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यहोर्ने छैन ।

८८. **शपथ ग्रहण गर्ने** : (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा पहिलोपटक नियुक्ति भएका पदाधिकारीले आफ्नो ओहदाको काम शुरु गर्नुभन्दा अगावै तोकिए बमोजिम गोपनीयता र इमान्दारीताको शपथ लिनु पर्नेछ ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको पदाधिकारीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा थाहा पाएको कुनैपनि सूचना वा जानकारी अनधिकृत व्यक्तिलाई थाहा दिनु हुँदैन ।

८९. **काम कारबाही बदर नहुने** : सञ्चालकको नियुक्ति वा समितिको गठनमा अनियमितता भएको वा कुनै

सञ्चालकको पद रिक्त रहेको कारणले मात्र सञ्चालक वा समितिले गरेको कुनै काम कारबाही बदर हुने छैन ।

९०. **नियम बनाउने अधिकार** : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न राष्ट्र बैङ्कले आवश्यक नियमहरु बनाउन सक्नेछ त्यस्ता नियमहरु नेपाल सरकारबाट स्वीकृति भए पछि लागू हुनेछन् ।

९१. **विनियम बनाउने अधिकार** : (१) आफ्नो काम कारोबार सुव्यवस्थित रुपले सञ्चालन गर्न र यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विनियम बनाउन सक्नेछ । त्यस्तो विनियम राष्ट्र बैङ्कबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) ले दिएको अधिकारको सर्वमान्यतामा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहायको कुनै वा सबै विषयमा विनियम बनाउन सक्नेछ :-

(क) समितिको बैठक र साधारण सभाको कार्यविधि बारे,

(ख) समितिले सञ्चालक वा कर्मचारीलाई अख्तियारी सुम्पने बारे,

(ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कर्मचारीको नियुक्ति, बढुवा, सरुवा, बर्खास्ती, तलव, भत्ता, उपदान, निवृत्तभरण, विदा, आचरण, अनुशासन समेत सेवाका शर्त र गठन बारे,

(घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका तर्फबाट गरिने करार सम्बन्धी शर्तहरु बारे,

(ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी विषय बारे,

(च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको छाप चलाउने कार्यविधि बारे,

(छ) यस ऐन बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले गर्नु पर्ने अन्य काम कारबाही बारे ।

९२. **प्रचलित कानून बमोजिम हुने** : यस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएका नियम, विनियम, आदेश वा निर्देशनमा लेखिएका कुरामा यसै ऐन र आदेश वा निर्देशन बमोजिम र अन्य कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

तर नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ मा लेखिए जति कुरामा सोही ऐन बमोजिम हुनेछ ।

९३. **खारेजी र बचाउ** : (१) देहायका ऐनहरु खारेज गरिएकोछ :-

(क) कृषि विकास बैङ्क ऐन, २०२४,
(ख) वाणिज्य बैङ्क ऐन, २०३१,
(ग) वित्त कम्पनी ऐन, २०४२,
(घ) नेपाल औद्योगिक विकास निगम ऐन,२०४६ र
(ङ) विकास बैङ्क ऐन, २०५२ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेज गरिएका ऐन बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

(३) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको ऋण असूली सम्बन्धी ऐन, २०५८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन बमोजिम संस्थापित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको ऋण असूली सम्बन्धी मुद्दाका सम्बन्धमा सोही ऐनको दफा ३ को व्यवस्था लागू हुनेछ ।

९४. <u>बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी अध्यादेश, २०६२ निष्क्रिय भएपछि त्यसको परिणाम</u> : बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी अध्यादेश, २०६२ निष्क्रिय भएपछि अर्को अभिप्राय नदेखिएमा सो निष्क्रियताले,

(क) सो अध्यादेश निष्क्रिय हुँदाका बखत चल्ती नभएको वा कायम नरहेको कुनै कुरा पनि जगाउने छैन ।

(ख) सो अध्यादेश बमोजिम चालु भएको कुरा वा सो बमोजिम रीत पुऱ्याइ अघि नै गरिएको कुनै काम वा भोगिसकेको कुनै कुरालाई असर पार्ने छैन,

(ग) सो अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हक, सुविधा, कर्तव्य वा दायित्वमा असर पार्ने छैन,

(घ) सो अध्यादेश बमोजिम गरिएको कुनै दण्ड सजाय वा जफतलाई असर पार्ने छैन,

(ङ) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुविधा, कर्तव्य, दायित्व वा दण्ड सजायका सम्बन्धमा गरिएको कुनै

काम कारबाही वा उपायलाई असर पार्ने छैन र उक्त अध्यादेश कायम रहे सरह त्यस्तो कुनै कानूनी कारबाही वा उपायलाई पनि शुरु गर्न, चालु राख्न वा लागू गर्न सकिनेछ ।